Адыгэ макъ

№ 112 (19877)
2011-рэ илъэс
ШЭМБЭТ
МЭКЪУОГЪУМ и 11

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИӀЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

МЭКЪУОГЪУМ И 12-р — УРЫСЫЕМ И МАФ

Адыгэ Республикэм щыпсэухэу лъытэнысгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Къэралыгъо мэфэкIым — Урысыем и Мафэ фэшI тышъуфэгушIо!

Мы мэфэкIыр шъхьафитныгъэм, зыкIыныгъэм, зэкъотныгъэм, уи Родинэ шIу зэрэплъэгъун фаем ятамыгъэу щыт. Хэгъэгур нахь лъэш, нахь пытэ шIыгъэным кIуачIэу яIэр зэкIэ езыхьылIэным, уасэу ащ дунаим къыщыфашIырэм зыкъегъэIэтыгъэным фэхьазырхэр ащ зэрепхых.

Урысыем щыпсэурэ цIыф лъэпкъыбэмэ ялIэужхэм ягушъхьэлэжь бай зэрэзэIэпахырэм, цIыфыгъэ шэпхъэ лъагэхэм ахэр зэрарыгъуазэхэрэм яшIуагъэкIэ неущрэ мафэр нахьышIу хъунэу тыгугъэн, экономикэ, социальнэ реформэхэр, социальнэ лъэныкъом тегъэпсыхьэгъэ къэралыгъо политикэр щыIэнысгъэм нахь чанэу щыпхырытщынхэ тэлъэкIы.

ТкIуачIэ зэдетхьылIэмэ, демократическэ текIоныгъэу тиIэхэр къэтыухъумэн, ти Хэгъэгу гупсэ нахь пытэ хъунымкIэ лъэбэкъукIэхэр тшIын зэрэтлъэкIыщтым тицыхьэ телъ.

Псаунысгъэ пытэ, насып, щыIэкIэшIу шъуиIэнэу, мамырэу шъупсэунэу, шъуигухэлъхэр зэкIэ къыжъудэхъунэу шъуфэтэIо!

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ ипшъэрылъхэр зыгъэцакIэу КЪУМПIЫЛ Мурат

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Федор ФЕДОРКО

Хэдзынхэр щынэгъончъэу зэхащэщтых

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

ЩынэгъончъэнымкIэ федеральнэ къулыкъум иорганхэм япащэхэм я Советэу Къыблэ федеральнэ шъолъырым щызэхащагъэм изэхэсыгъо тыгъуасэ Мыекъуапэ щыкIуагъ. Урысые Федерацием и Къэралыгъо Думэ идепутатхэм ыкIи УФ-м и Президент яхэдзынхэу къэблагъэхэрэр щынэгъончъэным ишапхъэхэм адиштэу зэхэщэгъэнхэм, ащкIэ ФСБ-мрэ правэухъумэкIо органхэмрэ анахьэу анаIэ зытырагъэтын фэе лъэныкъохэм, язэпхыныгъэ гъэпытэгъэным, нэмыкI Iофыгъохэм къэзэрэугъоигъэхэр атегущыIагъэх.

Джащ фэдэу гъэцэкIэкIо хэбзэ органхэм ягъусэхэу хэдзыпIэ участкэхэм, цIыфхэр бэу зыщызэрэугъоирэ чIыпIэхэм террористическэ актхэр къащымыхъунхэм анаIэ тырагъэтыным мэхьанэшхо зэриIэр къаIуагъ. Хэдзынхэм ялъэхьан тишъолъыр хэхьэрэ субъекхэм зэмызэгъыныгъэ, лъэпкъ ыкIи дин зэгурымыIоныгъэ къарымытэджэныр, тикъэралыгъо изаконодательствэ диштэу кампаниер зэхэщэгъэныр пшъэрылъ шъхьаIэхэм ащыщэу къагъэнэфагъ.

Нэужым гущыIэ зэратыгъэу Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ ипшъэрылъхэр зыгъэцэкIэрэ КъумпIыл Муратэ тиреспубликэ къэкIогъэ хьакIэхэм шIуфэс гущыIэхэмкIэ закъыфигъэзагъ, мыщ фэдэ мэхьанэшхо зиIэ Iофтхьабзэр Мыекъуапэ щызэхащэнэу зэрэрахъухьагъэм фэшI зэрафэразэр къариIуагъ. Мы аужырэ илъэс заулэм къыкIоцI республикэм иэкономикэ хэхъоныгъэу ышIыгъэхэм, инвестиционнэ проектэу щыIэнысгъэм щыпхыращыхэрэм, бизнес цIыкIумрэ гурытымрэ зягъэушъомбгъугъэнымкIэ гъэхъагъэу щыIэхэм кIэкIэу ар къащыуцугъ. Анахь шъхьаIэу къыхигъэщыгъэхэм ащыщых федеральнэ гупчэм Адыгеим къыфитIупщырэ дотациехэр нахь макIэ ашIын зэралъэкIыгъэр, бюджетым хэпшIыкIэу зэрэхэхъуагъэр. Хэдзынхэу къэблагъэхэрэр щынэгъончъэным ишапхъэхэм адиштэхэу зэхэщэгъэнхэм Адыгеир зэрэфэхьазырыр, ащкIэ амалэу ыкIи кIуачIэу aIэкIэлъыр зэрагъэфедэщтыр КъумпIыл Муратэ къыIуагъ. Непэрэ зэхэсыгъом унашъоу щашIыхэрэр зэкIэ гъэцэкIагъэ зэрэхъущтым ицыхьэ зэрэтелъыр къыIуагъ.

Президент ыкIи парламент хэдзынхэм ялъэхьан Къыблэ федеральнэ шъолъырым хэхьэрэ субъектхэм рэхьатныгъэ зэрарылъыр къыIуагъ ыпшъэкIэ зигугъу къэтшIыгъэ Советым итхьаматэу, ФСБ-м и ГъэIорышIапIэу Ростов хэкум щыIэм ипащэу, генерал-майорэу Павел Солодковым. Арэу щыт нахь мышIэми, лъэпкъ ыкIи дин зэгурыIоныгъэр зэщызыгъакъо зышIоигъо кIуачIэхэри зэрэщыIэхэм игугъу къышIыгъ, ахэм апэшIуекIогъэным пае профилактическэ Iофтхьабзэхэр зэхэщэгъэнхэм ыкIи а пстэури гъэцэкIагъэ зэрэхъурэм правэухъумэкIо органхэм анаIэ тырагъэтынэу закъыфигъэзагъ. Террористическэ организациехэу Темыр Кавказым итхэм лъэбэкъоу ашIырэ пэпчъ гъунэ алъыфыгъэныр, щынэгъончъэным ылъэныкъокIэ субъектхэм яIофхэм язытет зэхъокIыныгъэу фэхъухэрэм япхыгъэ къэбархэр регионхэм япащэхэм, УФ-м и Президент и Полномочнэ лIыкIоу Къыблэ федеральнэ шъолъырым щыIэм, къэралыгъо хэбзэ органхэм псынкIэу алъыгъэIэсыгъэныр пшъэрылъ шъхьаIэхэм зэращыщыр Павел Солодковым къыIуагъ.

ЗытегущыIэгъэхэ Iофыгъохэм япхыгъэу зэхэсыгъом хэлэжьагъэхэм унэшъо гъэнэфагъэхэр ашIыгъэх, ахэр регионхэм зэрагъэцакIэрэм тапэкIэ лъыплъэнхэу зэдаштагъ.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

ЛIэшIэгъуныкъо гъогу

ЗэIухыгъэ акционер обществэу «Адыггаз» зыфиIорэм имэфэкIышхуагъ — ыныбжь илъэс 50 хъугъэ. Ащ фэгъэхьыгъэ торжественнэ зэхахьэ тыгъуасэ АР-м и Къэралыгъо филармоние щыкIуагъ. Iофтхьабзэм хэлэжьагъэх гъэцэкIэкIо хабзэм илIыкIохэр, предприятием илъэс пчъагъэрэ Iоф щызышIагъэхэр ыкIи джырэ уахътэ газ хъызмэтым хэтхэр.

АР-м и ЛIышъхьэ ыцIэкIэ Премьер-министрэм игуадзэу Алексей Петрусенкэр зимэфэкI хэзыгъэунэфыкIыхэрэм къафэгушIуагъ. Тиэкономикэ ыкIи цIыфхэм ясоциальнэ щыIакIэ газ хъызмэтым бэкIэ зэрелъытыгъэр, илъэс 50-м къыкIоцI гъэхъэгъэшIухэр ышIызэ «Адыггазым» Iоф зэришIагъэр, процента 100-м нэсэу республикэм щыпсэухэрэм газыр яIэ зэрэхъугъэр ащ ипсалъэ щыхигъэунэфыкIыгъ.

Нэужым «Газпром межрегионгаз Майкоп» ыкIи «Адыггаз» зыфиIохэрэм ягенеральнэ директорэу Сергей Колесниченкэм Рэзэныгъэ тхылъ Алексей Петрусенкэм ритыжьыгъ. Джащ фэдэу Адыгэ Республикэм газ промышленностымкIэ изаслуженнэ IофышIэ хъугъэхэми Премьер-министрэм игуадзэ афэгушIуагъ.

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Федор Федорко газ хъызмэтым хэтхэм яIофшIэн уасэ фишIызэ, къэзэрэугъоигъэхэм гущыIэ фабэхэр къафиIуагъ. Къэзылэжьыгъэхэм щытхъу тхылъхэр аритыжьыгъэх.

IЭШЪЫНЭ Сусан.

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ лъэшэу гухэкI ащыхъоу Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ иIэпыIэгъоу Цэй Заирэ Алый ыпхъум фэтхьаусыхэх янэ идунай зэрихъожьыгъэм фэшI.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илъэсыбэрэ гуетыныгъэ фыряIэу Iоф зэрашIагъэм, цIыфхэм социальнэ IэпыIэгъу ятыгъэным ипрограммэ игъэцэкIэн гъэхъагъэхэр зэрэщашIыгъэхэм апае ыкIи социальнэ IофышIэм и Мафэ фэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ афагъэшъошагъ:

— Гъыдзэ Еленэ Николай ыпхъум, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо учреждениеу «ЦIыфхэм ясоциальнэ фэIо-фашIэхэр гъэцэкIэгъэнхэмкIэ Кощхьэблэ гупчэр» зыфиIорэм идиректор игуадзэ;

— Остапенко Наталье Виктор ыпхъум, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо учреждениеу «ЦIыфхэм ясоциальнэ фэIо-фашIэхэр гъэцэкIэгъэнхэмкIэ Кощхьэблэ гупчэр» зыфиIорэм июрисконсульт;

— Столярова Верэ Василий ыпхъум, АР-м и Къэралыгъо учреждениеу «Къалэу Мыекъуапэ щыпсэурэ цIыфхэм социальнэ лъэныкъомкIэ яфэIо-фашIэхэм ягъэцэкIэн фэгъэзэгъэ Гупчэр» зыфиIорэм исоциальнэ IофышI;

— Хаджинова Верэ Владимир ыпхъум, АР-м и Къэралыгъо учреждениеу «Къалэу Мыекъуапэ щыпсэурэ цIыфхэм социальнэ лъэныкъомкIэ яфэIо-фашIэхэм ягъэцэкIэн фэгъэзэгъэ Гупчэр» зыфиIорэм идиректор игуадз;

— Хэкужь Аслъан Амэрзан ыкъом, IофышIэнымрэ цIыфхэр социальнэу ухъумэгъэнхэмрэкIэ ГъэIорышIапIэу Тэхъутэмыкъое районым щыIэм IофышIэнымкIэ иведущэ специалист-эксперт.

Лагерьхэм яIофшIэн рагъэжьагъ

Мыекъуапэ игурыт еджэпIэ 24-мэ мафэрэ кIэлэеджакIохэм зызыщагъэпсэфыщт гъэмэфэ лагерьхэр мэкъуогъум и 7-м къащызэIуахыгъэх. Ахэм мэкъуогъум и 28-м нэс Iоф ашIэщт.

Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъом кIэлэцIыкIухэр фэчэфхэу пэгъокIыхьх. ЗэрэрахъухьагъэмкIэ, нэбгырэ 2200-м ехъурэмэ зарагъэгъэпсэфыщт.

Мыекъопэ къэлэ администрацием гъэсэныгъэмкIэ и Комитет къызэрэщытаIуагъэмкIэ, зыгъэпсэфыгъо уахътэр кIэлэцIыкIухэм чэфэу агъэкIоным пае культурнэ ыкIи джэгун программэ гъэшIэгъон афызэхагъэуцуагъ. МэфэкI Iофтхьабзэхэм яхэгъэуцуэнфыкIын, спорт зэнэкъокъухэр, концертхэр, практическэ IофшIэнхэр, психологическэ зэдэгущыIэгъухэр программэм къыхеубытэх.

Экологхэр езэгъыхэрэп

Адыгеим и Правительствэ зычIэт Унэм ыпашъхьэ емызэгъ зэхахьэ мэкъуогъум и 6-м щыкIуагъ. Псэушъхьэхэм якъэухъумэн ыкIи гъэсэныгъэ тедзэм исистемэ къэгъэнэжьыгъэным ар афэгъэхьыгъагъ. Къэуцугъэ Iофыгъом емызэгъырэ нэбгырэ 50 фэдиз къэзэрэугъоигъагъ. «Юнатхэм ястанцие ичIыгу Адыгеим ицIыфхэм ыкIи икIэлэцIыкIухэм яй!», «Псэушъхьэхэм жъалымыгъэ зэрадызэрахьэрэм тыпэуцужьы!» зыфиIохэрэр, нэмыкIхэри зытетхэгъэ лозунгхэр ахэм аIыгъыгъэх.

ЧIыопсыр къэухъумэгъэнымкIэ Урысые обществэм и Мыекъопэ къэлэ общественнэ организацие Iофтхьабзэм кIэщакIо фэхъугъ. Ащ гоуцуагъэх ЛДПР-м, КПРФ-м, славянхэм я Союз ялIыкIохэр. Ахэм зэралъытэрэмкIэ, Адыгеим и Правительствэ гъэсэныгъэ тедзэм иучреждениехэр зэхигъэкIынхэ, ащ дакIоу, экологобиологическэ ыкIи техническэ творчествэм ягупчэхэр профессиональнэ лицееу N 3-р зыдэщыIэгъэ щагум ыгъэкощынхэ гухэлъ иIэу ары.

Ащ фэдэ гупчэхэр зэхагъэкIынхэу, ячIыгуи, ямылъкуи инвесторхэм аращэнхэу республикэм и Правительствэ гухэлъ зэримыIэр АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэу Беданыкъо Рэмэзанэ журналистхэм ыкIи къэзэрэугъоигъэхэм кьариIуагъ.

Гъэсэныгъэ тедзэм исистемэ нахь зырагъэушъомбгъун гухэлъ зэряIэр министрэм хигъэунэфыкIыгъ. Ау зэхъокIыныгъэу фэхъущтыр зэхэт республикэ гупчэм зы директор зэриIэщтыр, адрэ гупчэхэм япащэхэр ащ зэригодзэщтхэр ары. Республикэ программэр аштэфэкIэ, ябюджет зыщт.

Шъузыфэсакъыжь

Псыр зэрытыгъэ чIыпIэхэм ащыпсэурэ цIыфхэм зэпахырэ узхэр къахэмыхьанхэм пае зыфэсакъыжьынхэ фае. АР-м псаунығъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ шъугу къегъэкIыжьы зэпахырэ узхэр анахьэу къызыхэкIыхэрэр. Ахэр псы шIоир, гъомылапхъэхэр ыкIи Iэ шIойхэр арых.

Шъугу къэтэгъэкIыжьы:

— псы гъэжъуагъэрэ бэшэрэбхэм арыт псымрэ шъуяшъу, къышъуIэкIэхьэрэ псым шъуемышъу

— шъуIэхэр ренэу шъутхьакIых, анахьэу шъушхэным ыпэкIэ ахэр дэгъоу сабынкIэ шъутхьакIых

— гъомылапхъэхэр бадзэхэм ащышъухъумэх, ахэм ашъхьэ техыгъэу къэшъумыгъан

— консервированнэ гъомылапхъэхэр къызызэтешъухыхэкIэ, ащ лъыпытэу зэрэшъушхыщтым шъунаIэ тежъугъэт, банкэхэу зычIэ къэпщыгъэхэм арылъыр пшхы хъущтэп

— консервхэу къызэтешъухыгъэхэм мэ апэумэ е ашъо зэокIыгъэу щытмэ, шъумышхы

— шIэхэу кIодырэ гъомылапхъэхэр гъэучъыIалъэм щышъуIыгъых

— псынэпсым шъузешъощтыр псынэр заукъэбзыхэрэ нэуж

— зикъэбар шъумышIэрэ псыуцугъэхэм защышъумыгъэпскI

— чIыгу цIынэм Iоф щышъушIэ зыхъукIэ, псы зыпхырымыкIырэ лъэкъопылъхьэхэр шъущыгъынхэ фае.

ЗыгорэкIэ шъушъхьэ узэу, шъушхэнэу шъуфэмыеу, температурэ шъуиIэу гу лъышъутагъэмэ, шъугу мэжаомэ, шъукIоцI мэузымэ, ащ лъыпытэу IэзапIэм зыфэжъугъаз.

Къэбар кIэкIхэр

ГъэрекIорэм нахь макI

Статистикэм къызэритыгъэмкIэ, тызыхэт илъэсым иапэрэ мэзиплI Адыгэ Республикэм зычIэсыхэрэ унэ квадратнэ метрэ мин 30 Iэпэ-цыпэ щатыгъ. Ау ар гъэрекIо джащ фэдэ ипIалъэ ехъулIэу атыгъагъэм нахь макI. 2011-рэ илъэсым иапэрэ мэзиплI квадратнэ метрэ мин 44-рэ тиреспубликэ щатыгъагъ ыкIи илъэсым ыкIэхэм яхъулIэу пчъагъэр квадратнэ метрэ мини 135-м нэсыгъагъ.

УнакIэхэу псэолъэшI организациехэм ащэхэрэмрэ зычIэсыгъэхэ унэхэу цIыфхэм ащэхэрэмрэ язы квадратнэ метрэ уасэу иIэр тызыхэт илъэсым иапэрэ квартал дэхэкIаеу зэтекIыщтыгъэ. УнакIэхэм язы квадратнэ метрэ сомэ мин 25,6-м шIомыкIыщтыгъэмэ, ыпэкIэ зычIэсыгъэхэ унэхэм язы квадратнэ метрэ уасэу иIэр сомэ мин 27,3-м нэсыщтыгъ.

Статистикэм зэфэхьысыжьхэр ешIых нахь мышIэми, ащ къикIырэп къэтIогъэ квадратнэ метрэ пчъагъэр нахьыпэм зэрэщытыгъэм фэдэу хэбзэ мылъкукIэ агъэпсыгъэу. ЗэкI пIоми хъунэу ахэр унэе унэх. Ащи изакъоп. АтIэгъэм къикIырэп а унэ пстэури илъэсым къыкIоцI ашIыгъэхэу. ЦIыфым ыкIуачIэкIэ ышIыгъэ унэр ымытызэ илъэс пчъагъэрэ щыпсэун ылъэкIыщт. Мыщ дэжьым къыщыIуагъэмэ хъущт ар хабзэмкIэ зэрэмыфедэр, сыда пIомэ унэр атыгъэкIэ затхырэ ужыр ары ныIэм мыкощырэ а мылъкумкIэ цIыфхэм хэбзэIахьхэр заIахыхэрэр.

Цифровой шIыкIэм зыфагъэхьазыры

Телевидениер цифровой шIыкIэм техьан фаеу пшъэрылъ къызэригъэуцурэр ыкIи ащ пIалъэу иIэр Урысые Федерацием и Президентэу Дмитрий Медведевым къыIоу пчъагъэрэ зэхэтхыгъэ. Джы агъэфедэрэм «аналог» шIыкIэкIэ еджэх. УФ-м исубъектхэм афэдэу, Адыгеим радиомрэ телевидениемрэ амакъэ лъызыгъэкIотэрэ гупчэу щыIэми а шIыкIакIэм зыфегъэхьазыры. Специалистхэм зэралъытэрэмкIэ, «аналог» шIыкIэм щыкIагъэу иIэхэм ащыщ частотнэ кIуачIэхэр шIогъэ икъу хэлъэу ыгъэфедэнхэ зэримылъэкIырэр. А шIыкIэмкIэ къэуубытын плъэкIыщтыр канал 81-м шIокIырэп. Джащ фэдэу ащ исигналхэр зылъыIэсыхэрэр километрэ 60 — 70-м нахьыбэп. Цифровой шIыкIэм зытехьэхэкIэ цIыфхэр зэплъынхэ алъэкIыщт каналхэр нахьыбэ хъущтых, джащ фэдэу телесигналхэр къэзытыхэрэ гупчэм километрэ 80 — 90-рэ фэдизкIэ пэчыжьэхэри еплъынхэ алъэкIыщт. ГъэкIэжьыгъэным епхыгъэ IофшIэнышхо рагъэжьагъ. Зэрагъэнэфагъэмк1э, 2013-рэ илъэсым ахэр аухынхэшъ, цифровой шIыкIэм тетэу тиреспубликэ щыпсэухэрэр телевидением икъэтынхэм яплъынхэ алъэкIынхэу агъэпсыщт.

Нахь бай мэхъуха?

Непэрэ щыIакIэр ащ тетэу гъэпсыгъэшъ, зы купыр ренэу нахь бай мэхъу, джащ фэдэу тхьамыкIэхэм янахьыбэр зэрэтхьамыкIэхэу къэнэжьых. Ау щыIэх обществэм щыхъэу байхэри защыIэкIэ амалхэр мыинхэри къэшIэгъуаеу зыгъэпсырэ пчъагъэхэр. ГущыIэм пае, Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ банк зэригъэунэфыгъэмкIэ, Адыгеим щыпсэухэрэм банкым ралъхьэгъэ ахъщэу яIэр тызыхэт илъэсым имэлылъфэгъу и 1-м ехъулIэу сомэ миллиарди 8,6-м нэсыгъагъ. 2011-рэ илъэсым джащ фэдэ ипIалъэ ехъулIэу зэрэщытыгъэм егъэпшагъэмэ, ащ хахъо фэхъугъэр сомэ миллиарди 2,6-рэ.

Цыфым банкым ахъщэу рилъхьагъэм процент тегъахъо фэхъу. Ар тыдэ къикIыра? Банкым ахъщэр къызэрэригъэкIокIырэм федэу къытыгъэм къыхахы. Арышъ, шъхьафитэу Iоф зышIэрэ банкхэу Адыгеим итхэм юридическэ ыкIи физическэ лицэхэм зэкIэмкIи чIыфэу аратыгъэр а пIалъэм ехъулIэу сомэ миллиард 19,4-м нэсыгъагъ. Ыпэрэ илъэсым джащ фэдэ ипIалъэ ехъулIэу чIыфэу аратыгъагъэм а пчъагъэр фэди 1,2-кIэ е сомэ миллиарди 3,5-кIэ нахьыб.

Унэм ахъщэр щыоIыгъкIэ шIуагъэ къытыщтэп. Пшъэрыть шъхьаIэу ахъщэм иIэр ренэу «къекIоIыныр» ыкIи шIуагъэ къытэу гъэфедэгъэныр ары.

СЭХЪУТЭ Нурбый.

21 июня в 18.30 в ГУ «Государственная филармония Республики Адыгея» состоится концерт Мурата Тхагалегова.

В концерте также участвуют Магомед Дзыбов, Азамат Биштов, Артур и Фатима Кидакоевы, Идар и другие.

Справки по телефонам: 53-12-77, 53-46-01.

Мэкъуогъум и 21-м сыхьатыр 18.30-м къэралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние»

Тхьагъэлыдж Мурат иконцерт щыкIощт.

Джащ фэдэу концертым хэлэжьэщтых Дзыбэ Мыхьамэт, Быщтэкъо Азэмат, КIэдыкIое Артуррэ Фатимэрэ, Идар ыкIи нэмыкIхэр.

ШъукIэупчIэн зэрэшъулъэкIыщт телефонхэр: 53-12-77, 53-46-01.

Неущ — Урысыем и Маф

ПСТЭУМИ ЗЭДЫРЯЕ къэралыгъо мэфэкIышху

Календарым къызэригъэлъагъорэмкIэ, зырызхэр Iофшiэгъу мафэхэм, янахьыбэр зыгъэпсэфыгъохэм атефэхэу, мэкъуогъу мазэр мэфэкI мафэхэмкIэ бай дэдэу щыт. ГущыIэм пае, мэкъуогъум и 1-м кIэлэцIыкIухэм якъэухъумэн и Дунэе мафэу хагъэунэфыкIыгъ. А мэфэ дэдэр Урысыем и Темыр флот и Мэфагъ. КъыкIэлъыкIогъэ тхьаумафэр тыкъэзыуцухьэрэ дунаир къэухъумэгъэным и Дунэе мафэу щытыгъ. А мэфэ дэдэм мелиораторым и Мафэ Урысыем щыхагъэунэфыкIыгъ. Блыпэр, мэкъуогъум и 6-р, Пушкиным и Мафэу, и 8-р — социальнэ IофышIэм и Мафэу Урысыем щагъэмэфэкIыгъэх. КъыкIэлъыкIогъэхэ шэмбэт-тхьаумэфэ мафэхэм мебелышIым и Мафэ, Урысыем и Мафэ, промышленность псынкIэм иIофышIэхэм я Мафэ атефагъэх. Ахэм къакIэлъыкIоу зыгъэпсэфыгъо мафэхэм профессиональнэ мэфэкIыбэ хагъэунэфыкIынэу щыт.

КъэшIэгъуае а зэпстэур календарым тетхэгъэхэ къодыехэу къэнэжьхэми е зисэнэхьат телъытагъэхэм агъэмэфэкIхэми, ау пстэуми алъыIэсырэ ыкIи зэкIэхэмкIи мэхьанэ гъэнэфагъэ зиIэ мэфэкIэу щыт мэкъуогъум и 12-р — Урысыем и Мафэ.

Урысые Федерацием и Апшъэрэ Совет 1992-рэ илъэсым мэкъуогъум и 11-м номерэу 2981-рэ зытетэу «Мэкъуогъум и 12-р гъэмэфэкIыгъэным ехьылIагъ» зыфиIорэ Законыр зиштагъэм къыщыублагъэу илъэс 19 хъугъэу а мафэр тихэгъэгу игъэкIотыгъэу щагъэмэфэкIы. Ар мэфэкI мафэу гъэнэфэгъэнымкIэ Урысыем иапшъэрэ хэбзэихъухьэ орган идепутатхэр къызыпкъырыкIыгъагъэхэр Урысые Федерацием икъэралыгъо шъхьафитныгъэ ехьылIэгъэ Декларациеу аштэгъагъэр ары.

Шъыпкъэр пIощтмэ, мы мэфэкI мафэм зэкIэ тихэгъэгу щыпсэухэрэм зэфэдэ еплъыкIэ фыряI пIон плъэкIыщтэп. Зы купым сыдигъокIи Урысыем къэралыгъо шъхьафитныгъэ иIагъэу ыкIи хэушъхьафыкIыгъэ мафэ бгъэнэфэныр имыщыкIагъэу елъытэ, адрэхэм къэралыгъо пстэуми ащ фэдэ мафэ зэряIэр телъхьапIэ ашIы, нэмыкIхэм Урысыем тарихъ гъогоу къыкIугъэр хэмыкIокIэжьынэу гъэпсыгъэным пае ащ фэдэ мафэ гъэнэфэгъэн фаеу алъытэ. Б. Ельциным илъэхъанэ демократиешхор къызежьэм, лъэпкъ образованиехэми къэралыгъо лъапсэ яIэ хъугъагъэ, къэралыгъо шъхьафитныгъэм ехьылIэгъэ декларациехэри аштэгъагъэх. Ау Владимир Путиныр къызытехьэм, зэкIэ ахэр щигъэзыягъэх, зы къэралыгъом щызэдэпсэурэ лъэпкъ республикэхэм хэушъхьафыкIыгъэ шъхьафитныгъэ ямыщыкIагъэу ылъыти. Мы Iофым пае узэнэкъокъуни, нахь лъэшым сыдигъокIи тетыгъор зэриIыгъыщтыр къыбгурыIозэ зыуушъэфэу ущысыни плъэкIыщт.

Сыдэу щытми, мэкъуогъум и 12-р Урысыем и Мафэу агъэнэфагъэшъ, ар пстэуми ямэфэкIэу алъытэ. ЕтIани, ар тимыщыкIагъэуи пфэIощтэп. Сыда пIомэ къэралыгъо шъхьафитныгъэм и Мафэ зыщамыгъэнэфагъэ дунэешхом тетэп пIоми хъущт. Арэу зыхъукIэ, ишъолъыркIэ зынахь ин дунаим темыт хэгъэгум ащ фэдэ мафэ имыIэнри тэрэз хъурэп.

Непэ — Урысым и Мафэ, — зэкIэ ти Хэгъэгу щыпсэухэрэм законымрэ зэфэныгъэмрэ ылъапсэу яшъхьафитныгъэ, ягражданскэ зэшIуныгъэ, язэдэштэныгъэ имэфэкIэу щыт. Ар лъэпкъ зыкIыныгъэм, ти Хэгъэгу непэ ыкIи неущ ищыIакIэ зэрэгъэпсыгъэщтым яхьылIэгъэ пшъэдэкIыжьныгъэ зэкIэми къахэзылъхьэрэ нэшанэу лъытэгъэн фае.

Урысыем этническэ купи 180-рэ щэпсэу. Ахэм ащыщхэу урысхэр процент 80 мэхъух. Мыщ дэжьым хэти зыщигъэгъупшэ хъущтэп патриотэу ущытыным пае нэмыкI лъэпкъхэм якультурэ фэгъэхьыгъэу лъытэныгъи щэIагъи хэти къызыхигъэфэн зэрэфаер. Зэрэщытын фэе шъыпкъэмкIэ, Урысыем и Мафэ пстэуми анахь мэхьанэшхо зиIэ джырэ къэралыгъо мэфэкIышху.

Урысыер непэ дунаим анахь къэралыгъошхоу тетхэм ащыщ. Политикэ лъэныкъомкIэ укъыкIын хъумэ, Урысыер демократием игъогу тет федеративнэ президентскэ-парламентскэ хэгъэгоу гъэпсыгъэ. Къэралыгъом лIышъхьэу иIэр Президентыр ыкIи илъэсих пIалъэ иIэу цIыфхэм хадзырэр ары. Мы лъэхъаным Урысыем субъект 83-рэ хэхьэ. ЗэкIэ ахэм зэфэдэ фитыныгъэ яI. Субъект пэпчъ иунэе къэралыгъо хэбзэ органхэр иIэх. Джащ фэдэу гъэпсыгъэ Адыгэ Республикэри.

ЗэкIэ Урысыем исубъектхэм афэдэу тиреспублики мэкъуогъум и 12-р игъэкIотыгъэу щагъэмэфэкIыщт. Ащ ехьылIэгъэ мэфэкI Iофтхьабзэхэр Адыгеим икъэлэ шъхьаIэу Мыекъуапи район гупчэхэми ащыкIощтых. Гъэмэфэ мэфэ ошIур къызыфагъэфедэзэ, цIыфхэм загъэпсэфыщт, чэфыщтых, нэгушIощтых. МэфэкI хъяр шъогъот, Адыгеим щыпсэухэрэр!

СЭХЪУТЭ Нурбый.

ЦIыфхэр нахьышIум щэгугъых

Урысые Федерацием и Правительствэ унашъоу ышIыгъэм диштэу, автотранспортым итехническэ зытет уплъэкIугъэным ылъэныкъокIэ щыIэ шапхъэхэм зэхъокIыныгъэхэр афэхъугъэх, 2011-рэ илъэсым мэкъуогъум и 4-м къыщегъэжьагъэу ащ кIуачIэ иIэ хъугъэ. УФ-м и МВД гъогузекIоныр щынэгъончъэнымкIэ идепартамент къызэритырэмкIэ, уплъэкIунхэр джы зэхащэзэ зэрашIыщт шIыкIэхэм, ащ екIолIакIэу къыфагъотыгъэхэм япхыгъэ унашъор регитональнэ ГИБДД-м япащэхэм афагъэхьыгъах. Ащ анахь шъхьаIэу къыдыхэлъытагъэхэм гъэзетеджэхэр ащытэгъэгъуазэх.

ГущыIэм пае, имашинэ исэу IэкIыб къэралыгъом кIон гухэлъ зиIэхэм техосмотрэр амыкIоу, ГИБДД-м иподразделение къекIолIэнхэшъ, къихьащт 2012-рэ илъэсым имэзэ гъэнэфагъэ зэрытыщт талоным идубликат зэрагъэгъотын алъэкIыщт. Ащ ишIуагъэкIэ пэрыохъу ямыIэу IэкIыбым икIынхэ амал яIэщт, тыдэрэ гъунапкъи къыщагъэуцущтхэп. Къыхэгъэщыгъэн фае, водительхэм дубликатыр къараты зыхъукIэ, техническэ уплъэкIунхэр зэрамыкIухэрэр.

Унашъоу щыIэм къызэригъэнафэрэмкIэ, машинэ псынкIэхэу ыкIи хьылъэхэу тони 3,5-рэ нахьыбэ къэзымыщэчыхэрэм, прицепхэм ыкIи полуприцепхэм, мототранспортым ятехническэ уплъэкIунхэр мэзэ 12-кIэ зэкIахьэх. Ау ащ къыхиубытэхэрэп автомобиль псынкIэхэу цIыфхэр зезыщэхэрэр (коммерцием ылъэныкъокIэ агъэфедэхэрэр), машинэ хьылъэхэу водителыр зыдэщысым нэмыкIэу чIыпIи 8 нахьыбэ зиIэхэу мафэ къэс цIыфхэр зезыщэхэрэр, спецсигналхэр зыхэтхэ ыкIи зэрэрагъэджэхэрэ автомобильхэр.

Джащ фэдэу автомобилэу илъэс нахьыбэ зымыныбжьыр ГИБДД-м иорганхэм регистрацие щашIы зыхъукIэ, техническэ уплъэкIуным италон а чIыпIэм щыратызэ ашIын фае. Къыхэгъэщыгъэн фае мы категорием къыхиубытэрэ машинэхэм язытет зэрамыуплъэкIущтыр. Техосмотрэр зышъукIугъэм иуахътэ икIыгъэми, къихьащт 2012-рэ илъэсым нэс гъогу-патруль къулыкъум иIофышIэхэм шъукъагъэуцунэу фитыныгъэ яIэщтэп, ар водительхэм зэкIэми ашIэн фае. ГущыIэм пае, 2011-рэ илъэсым мэкъуогъум и 6-м техосмотрэм иуахътэ икIыгъэмэ, 2012-рэ илъэсым мыщ фэдэ иуахътэ нэс водителыр къагъэуцуным щымыщынэу иавтотранспорт ыгъэзекIон фит.

Унашъоу щыIэм къызэрэдилъытэрэмкIэ, ыпшъэкIэ зигугъу къэтшIыгъэ лъэныкъохэм алъыплъэнэу агъэнэфагъэхэр страховой компаниехэр арых. Нахь тэрэзэу къэпIон хъумэ, страховщикхэм УрысыемкIэ ясоюз ары. Техосмотрэхэр зыщакIущт пунктхэм аккредитацие акIуным епхыгъэ предложениехэр къэзыхьыщтыр ыкIи ар гъэцэкIагъэ зэрэхъурэм лъыплъэщтыр ОСАГО-р ары.

Ау джырэ уахътэм ащ иIофшIэн зэхэщагъэ зэрэхъущтым ыкIи анахьэу ынаIэ зытыригъэтыщтхэм алъэныкъокIэ джыри зи зэхэфыгъэ щыIэгоп. Ащ дакIоу, тарифхэр зэрагъэнэфэщт шIыкIэри къэшIэгъуае. ЫпэкIэ тарифхэр зыгъэнэфэрэ федеральнэ къулыкъум техосмотрэм ылъэныкъокIэ уасэхэр ыгъэуцунхэу ары зэрэщытыгъэр, страховщикхэм къаIощтыр зыми ышIэрэп.

Техническэ уплъэкIунхэр зыщызэхащэрэ чIыпIэ мини 2,5-рэ тикъэралыгъо ит, ахэм къэралыгъо инспектор нэбгырэ минитIу фэдизмэ Iоф ащашIэ. Охътэ гъэнэфагъэм къыкIоцI автомобильхэу техосмотрэр зымыкIущтхэм япчъагъэ тикъэралыгъо процент 60-м щыкIэхьэ. Ащ къыхэкIыкIэ ГИБДД-м иавтоинспекторхэм ащыщыбэм яIофшIэпIэ чIыпIэхэр чIанэщтых. Ау нэужым ахэр зыдагъэкIощтхэм ылъэныкъокIэ гумэкIыгъо щыIэп: коммерческэ транспортыр уплъэкIугъэным, ДПС-м ипостхэм, нэмыкI чIыпIэхэм Iоф ащашIэн алъэкIыщт.

ЗэхъокIыныгъэу щыIэхэм анахьэу ыгъэгумэкIыхэрэр техосмотрэм ипунктхэр зыIэ илъ коммерсантхэу цIыфхэр зыгъэлажьэхэрэр арых. Енэгуягъо мыхэм яIофшIэпIэ чIыпIэхэр зэфашIыжьынхэкIэ.

Водителэу тызэупчIыгъэхэм, зэкI пIоми хъунэу, унашъоу щыIэм дырагъаштэ. Сыда пIомэ ыпэкIэ техосмотрэр ГИБДД-м щыпкIуным пае къиныгъуабэ къыпыкIыщтыгъэ, ахъщэу агъэкIодыщтыгъэри макIэп. Джы Iофхэм язытет нахьышIум фиузэнкIынэу ахэр щэгугъых.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

ПАРЛАМЕНТЫМ ИКОМИТЕТХЭМ НЭIУАСЭ ШЪУАФЭТЭШIЫ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм бюджет-финанс ыкIи хэбзэIахь политикэмкIэ икомитет итхьаматэу Парламентым иапэрэ зэхэсыгъо щыхадзыгъ Тэхъутэмыкъое районымкIэ зы мандат зиIэ хэдзыпIэ коеу N 22-мкIэ депутатэу, партиеу «Единэ Россием» ифракциеу Парламентым щызэхэщагъэм хэтэу Мырзэ Джанбэч. IIофшIакIэ ыгъэразэхэзэ ыкIи цыхьэ къыфашIызэ, аужырэ зэIугъэкIэгъуищым зэкIэлъыкIоу ар Къэралыгъо Советым — Хасэм хэтыщт ялIыкIоу коим щыпсэурэ хэдзакIохэм агъэнафэ. ЯплIэнэрэ зэIугъэкIэгъум джы зипэщэ бюджет комитетым итхьаматэ игуадзэу лэжьапкIэ ратызэ илъэситфэ Iоф ышIагъ. Джанбэч дэтшIыгъэ зэдэгущыIэгъумкIэ гъэзетеджэхэр нэIуасэ афэтшIыхэ тшIоигъу зипэщэ комитетым пшъэрылъэу ыгъэцакIэхэрэм, хэбзэихъухьан творческэ IофшIэным зэрэхэлажьэхэрэм, агъэнэфэрэ гухэлъхэм.

Бюджетыр яIофшIэн илъэныкъо шъхьаI

— Джанбэч, Парламентым джырэ изэIугъэкIэгъу о пэщэныгъэ зыдызепхьэрэ комитетым зэкIэми анахь депутатыбэ хэт. О узэреплъырэмкIэ, сыда ар зыпкъ къикIыгъэр?

— ШъыпкъэмкIэ, ары зэрэщытыр, комитетым депутат 13 хэт. Парламентым щызэхэщэгъэ фракциехэм ыкIи республикэм ичIыпIэхэм ялIыкIо депутатхэр ахэм ахэтых. Депутатхэм янахьыбэм щыIэныгъэ опытышIу яI, экономикэм ыкIи финансхэм япхыгъэ къиныгъохэм хэшIыкI афыряI. Депутатхэм ахэтыгъ зэIугъэкIэгъу заулэ хъугъэу хадзыгъэхэр. Ахэм ащыщых фракциеу «Единэ Россием» щыщхэу Аулъэ Вячеслав, Къулэ Аскэрбый, Вавгинак Тахмазян, ТхьакIущынэ Эдуард, КIэрмыт Мухьдинэ, джащ фэдэу фракциеу «КПРФ»-м щыщхэу Тамара Борчаковскаямрэ Бэгъушъэ Адамрэ.

Депутат кIочIакIэхэми тикомитет нахь бай къашIы. Ахэм ащыщых фракциеу «ЛДПР»-м ипащэу Пэнэшъу Къэплъанэ (комитетым итхьаматэ игуадзэу хадзыгъ), единороссхэу Николай Картамышевыр, Андрей Гетмановыр, КъумпIыл Тембот, Джанхьот Аслъан.

Депутатхэм хэбзэихъухьанымкIэ опытышIоу яIэм, тиреспубликэ тапэкIэ хэхъоныгъэшIухэр егъэшIыгъэнхэмкIэ ищыкIагъэу щыт законхэр штэгъэнхэм зэригъэгумэкIыхэрэм шIуагъэ къызэратытым сицыхьэ телъ. Апэрэ мафэхэм къащыублагъэу законопроектхэр гъэхьазырыгъэнхэм сисэнэхьатэгъухэр чанэу хэлажьэх, Адыгеим ибюджет ыкIи хэбзэIахь законхэр нахь дэгъоу гъэпсыгъэнхэм ехьылIэгъэ предложение гъэнэфагъэхэр къахьых.

— Хэбзэихъухьан IофшIэнымкIэ сыдрэ лъэныкъо шъхьаIэха комитетыр зыфэгъэзагъэхэр? Парламентым джырэ изэIугъэкIэгъу Iоф ышIэу зиублагъэм къыщегъэжьагъэу сыд Iофыгъохэм шъуатегущыIагъа, Къэралыгъо Советым — Хасэм изэхэсыгъохэм ащыпхырышъущыгъэха?

— Тикомитет мы къыкIэлъыкIорэ лъэныкъохэу зыщIэ къесIощтхэм афэгъэзагъ:

— зичэзыу финанс илъэсым ыкIи план пIальэм ателъытэгъэ республикэ бюджетым хэплъэгъэным ыкIи ухэсыгъэным фэгъэхьазырыгъэныр, ар гъэцэкIэжьыгъэ зэрэхъугъэм ехьылIэгъэ отчетым едэIугъэныр ыкIи ухэсыгъэныр;

— бюджетым гъэпсыкIэу иIэр ыкIи бюджет IофшIэныр;

— межбюджетнэ гъэIорышIэныр;

— Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет зэрагъэфедагъэм ехьылIэгъэ финанс уплъэкIуныр;

— хэбзэIахьхэмрэ къаугъоихэрэмрэ яхьылIэгъэ законхэр ихъухьэгъэнхэр;

— шIокI зимылIэ медицинэ страхованиемкIэ Адыгэ республикэ Фондым ибюджет ыкIи ар гъэцэкIэжьыгъэ зэрэхъугъэр ухэсыгъэнхэр;

— Адыгэ Республикэм и УплъэкIу-лъытэкIо палатэ Iоф дэшIэгъэныр.

ЫпшъэкIэ зыщIэ къыщесIогъэ пшъэрылъхэр зэшIохыгъэнхэм фэшI республикэм ифитыныгъэхэм къахиубытэрэ лъэныкъохэм япхыгъэхэу финанс-хэм, хэбзэIахьхэм ыкIи къаугъойхэрэм яхьылIэгъэ законопроектхэмрэ унашъохэмрэ тикомитет егъэхьазырых.

ЯтIонэрэ упчIэм ехьылIагъэу къэсIон хъумэ, апэрэ законопроектхэу Парламентым изэхэсыгъохэм ащаштагъэхэр анахьэу зыфэгъэхьыгъагъэхэр республикэ законхэр федеральнэхэм адиштэхэу гъэпсыжьыгъэнхэр ары. ГущыIэм пае, Адыгэ Республикэм и Законэу «Транспорт хэбзэIахьхэм яхьылIагъ» зыфиIорэм ия 3-рэ статья зэхьокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъэ» зыфиIоу Къэралыгъо Советым — Хасэм иящэнэрэ зэхэсыгъо щаштагъэм егъэтэрэзыжьых хэбзэIахьхэр зэратыхэрэ шIыкIэмрэ ахэм пIальэу яIэхэмрэ. Ащ тегъэпсыкIыгъэу ХэбзэIахь кодексым ыгъэнафэщтыгъэ шапхъэхэр республикэ законым къызэрыкIо шIыкIэм тетэу хэбзэIахьхэр зэратыхэрэр» зыфиIорэри федеральнэм диштэу дгъэпсыжьыгъэ. Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм ибюджет IофшIэн ехьылIагъ» зыфиIоу блэкIыгъэ зэхэсыгъом иповесткэ хэтыгъэри федеральнэ законым ишапхъэхэм республикэ законыр адиштэу гъэпсыжьыгъэным ехьылIэгъагъ. Ащ нэмыкIэу, ифэшъошэ гъэтэрэзыжьынхэр фэтшIыхэзэ, дгъэнэфагъэ зичэзыу финанс илъэсым телъытэгъэ республикэ бюджетыр къагъэхьазыры зыхъукIэ, ащ дыкIыгъоу адреснэ инвестиционнэ программэри Къэралыгъо Советым — Хасэм изэхэсыгъо къырахьылIэн фаеу. Ащ фэдэ екIолIакIэ бгъэфедэн уфитэу Урысые Федерацием изакон егъэнафэ ыкIи а шIыкIэр Урысые Федерацием и Къэралыгъо Думэ щагъэфедэ.

— ТапэкIэ шъуикомитет сыд фэдэ законопроектхэм ягъэхьазырын Iоф дишIэщта?

— Теубытэгъэ пытэ хэлъэу ащ джэуап къетыжьыгъуай. Сыда пIомэ законхэм кIэщакIо афэхъугъэнымкIэ фитыныгъэхэр яIэх тиреспубликэ и ЛIышъхьэ, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет, Къэралыгъо Советым — Хасэм идепутатхэм. Республикэм иэкономикэ хэхъоныгъэхэр егъэшIыгъэнхэм ехьылIэгъэ законопроект зэфэшъхьафхэр ахэм сыдигъорэ лъэхьани къатынхэ алъэкIыщт. Ащи изакъоп. Бюджетым ыкIи хэбзэIахьхэм яхьылIэгъэ федеральнэ законхэми зэхьокIыныгъэхэр афэхъунхэ ылъэкIыщт, республикэ законхэр ахэм адиштэу гъэпсыжьыгъэнхэ фаеу хъущт. Ахэм къахэсэгъэхъожьы тикомитет Iоф зыдишIэрэ лъэныкъохэу ыпшъэкIэ къыщысIуагъэхэр.

Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием исубъектхэм ыкIи муниципальнэ образованиехэм яуплъэкIу-лъытэкIо органхэр зэхэщэгъэнхэмрэ яIофшIэнрэ яобщэ принципхэм яхьылIагъ» зыфиIорэр зэраштагъэм къыхэкIэу, пIэлъэ благъэм тызыфежьэщтхэм ащыщ Адыгэ Республикэм и УплъэкIу-лъытэкIо палатэ ехьылIэгъэ законыр нэмыкIэу тхыжьыгъэныр.

ЫпэкIэ зэрэщытыгъэм фэдэу, комитетым ипшъэрылъ шъхьаIэу къэнэжьы республикэ бюджетым епхыгъэ IофшIэныр.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм мэкъуогъум иIэщт зэхэсыгъом къыхэтлъхьащтых Адыгэ Республикэм 2011-рэ илъэсымкIэ иреспубликэ бюджет апэрэ кварталым зэрагъэцэкIэжьыгъэм ехьылIэгъэ отчетэу министрэхэм я Кабинет къыщагъэхьазырыгъэр. Депутатхэр хэплъэнхэм пае комитетым къырахьылIагъ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет 2010-рэ илъэсым ыкIи шIокI зимылIэ медицинэ страхованиемкIэ Адыгэ республикэ Фондыр а илъэс дэдэм зэрагъэцэкIэжьыгъэхэм яхьылIэгъэ отчетхэр.

— Министрэхэм я Кабинетрэ узипэщэ комитетымрэ язэпхыныгъэхэр зэрэгъэпсыгъэхэм ехьылIагъэу сыда къыхэбгъэхъожьын плъэкIыщтыр? Икъу фэдизэу шъузэгурэIуа?

— Зэрэпсаоу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинети, хэушъхьафыкIыгъэу финансхэмкIэ Министерствэм зэпхыныгъэ дэгъухэр тикомитет адыриIэх. ТапэкIи ахэр нахь зэрэдгъэпытэщтхэм тегъэпсыкIыгъэу тиIофшIэн зэхэтщэщт. Республикэм изакон шъхьаIэ — Адыгэ Республикэм 2012-рэ илъэсымкIэ иреспубликэ бюджет ехьылIэгъэ законопроектым епхыгъэ IофшIэным тызыфежьэщтыр къэсыкIэ бэп къэнэжьыгъэр. Бюджетым ипроект Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет зэхигъэуцощт. Комитетым хэт депутатхэм пшъэрылъэу яIэр ащ ыгъэнэфэрэ пчъагъэхэр ыкIи лъэныкъохэр куоу зэхэфыгъэнхэр, федэхэмрэ хьарджхэмрэ яхьылIэгъэ предложениехэр гъэхьазырыгъэнхэр, министрэхэм я Кабинет игъусэхэу экономикэм шIуагъэу къытырэмрэ цIыфхэм ящыIакIэрэ хэгъэхъоныгъэхэр ягъэшIыгъэнхэ гухэлъым пае джырэкIэ амыгъэфедэгъэ амалхэр къэгъотыгъэнхэр ары. ЫпэкIэ зэрэщытыгъэм фэдэу, республикэ бюджетыр социальнэ Iофыгъохэр нахь дэгъоу зэшIохыгъэнхэм нахьыбэу тегъэпсыкIыгъэщт.

— Тхьауегъэпсэу, Джанбэч, узипэщэ комитетым иIофшIакIэ къызэрэтфэпIотагъэмкIэ. Гъэхъэгъэ-шIухэр шъушIынхэу ыкIи тиреспубликэ щыпсэухэрэм ящыIакIэ амалхэм зыкъягъэIэтыгъэнымкIэ гухэлъышIоу жъугъэнафэхэрэр къыжъудэхъунхэу етэIуалIэ.

СЭХЪУТЭ Нурбый.

ТишIэжь къыхэнагъ

Ацумыжъ ГъучIыпсэ ыныбжь илъэс 90-рэ зэрэхъурэм ехьылIагъ

IофшIэныр адыгэ гъэзетым зыщысэублэм, цIыфышIу пчъагъэхэм, цIэрыIохэм нэIуасэ сафэхъугъагъ, ахэм ащыщ бэкIаемэ сафэтхэгъагъ, ящыIэкIэ-псэукIагъэри, цIыфмэ яшIоу афашIагъэри тишIэжь къыхэнагъэх, тызыхэт мафэхэми дахэкIэ ацIэ къетэIо, аIогъэ-ашIагъэхэм гурышэкIэ тарэкIожьы.

Джы сыкъызтегущыIэ сшIоигъор сикIэлэгъум сызыфэтхэгъагъэмэ ащыщэу, егъэджэн-пIуныгъэ IофымкIэ бэдэдэ зышIагъэу, уасэ зиIэ тхылъхэр къызыкIэныгъэу Ацумыжъ ГъучIыпс ары. А лIым сыфэтхэнэуи сыгу къэкIыщтыгъэп, хэкум исыгъэпти, ыцIэ бэрэ зэхэсхыщтыгъэми, сылъыIэсыныр сшъхьэ къихьэщтыгъэп.

Гъэзетым сызщылажьэрэр илъэс зытIущ хъугъэу, очерк тхынхэмкIи дэхэкIаеу сакъыхэщыгъэу, тиредактор шъхьаIэщтыгъэу Андырхъое Джантэмыр мафэ горэм къысэджагъ, сигъэтIыси, ильэгъун кIэкIэу къысфиIотагъ:

— Ацумыжъ ГъучIыпсэ Афыпсыпэ щыщ, ау ТIопсэ районым щэлажьэ. ЦIыф гъэшIэгъон, гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъохэм ригъаджэрэмэ ащыщэу фаехэр зекIо ещэх. Таманыдзэм, Ленинэр зыдэщыIэгъэ чIыпIэхэм, дзэкIолI цIэрыIощтыгъэу Кочубей идзэ ыкIугъэ гъогухэм, зыщыкIодыгъэм кIэлэеджакIохэр арещэх. Ахэм ямызакъоу, ушъхьагъу зэфэшъхьафхэм яягъэкIэ еджэныр зэпызыгъэугъагъэхэр гурыт гъэсэныгъэ зэрагъэгъотыным фегъэчэфхэу къысаIуагъ, урокхэри ямышIыкIэу зэрещэхэшъ, къулаеу IэкIэлъыр краим щагъэфедэ... Ыдэжь укIоу очерк къыфэптхыгъагъэмэ...

— Ары шъхьаем, — сыфэмычэф шIагъоу сыкъэпсынкIагъ, — цIыфыр сымышIэу, сыкIоу, сыкъыIуупчIыхьэу сыкъэкIожьыкIэ очерк стхын слъэкIына...

Ушъхьагъум хэзгъэхьагъэп гъогу чыжьи, гъогу благъи зэрэсимыкIасэр, арэу щытми, Iофым сыкIигъэгушIу шIоигъоу, сызыкIыфэмычэфыр гурыIуагъ пIонэу, типащэ игущыIэ лъигъэкIотэгъагъ:

— Гъогур къин къыпфэхъущтэп. Шытхьалэ мэшIокум ущитIысхьэмэ, сыхьатитIущ горэкIэ унэсыщт. Ары, уизэкъощтэп, Устэкъо Бориси уигъусэщт. Ар ГъучIыпсэ янэш, шъуздэкIощтыри дэгъоу ешIэ, шъузфэкIощтми сурэт къытырихыщт...

Ныбджэгъу благъэ къысфэхъугъэ Борисэ ыцIэ Джантэмыр къызыреIом, гъогу сытеханым сыфигъэчэфыгъ, ятIонэрэ мафэм ипчэдыжь нэбгыритIум станциеу Пщыщэ кIэрыс къуаджэу Октябрьскэм тишыпэхэр фэтыузэнкIыгъагъ...

ЕгъашIэм ташIэщтыгъэм фэдэу Ацумыжъ унагъор къытпэгъокIыгъ. Ащ лъапсэу иIагъэр ГъучIыпсэ ипхъорэлъф Борисэ сызэригъусагъэр арыгъэ. Бысымыр лIы ищыгъэ лъэпэлъэгагъ, шъхьац шIуцIэ Iужъур джабгъумкIэ рещэкIыгъагъ, нэтIэ лъагэм ычIэгъ нэпцэ шIуцIэ Iужъухэр, адыгэмэ зэраIоу, зэфэдэ зэшитIоу зэпэIулъыгъэх, нэ инхэр Iушхэу, къичэфыкIхэу къытIуплъэщтыгъэх, ежь Iэжь-лъэжьэу зекIощтыгъэ, иIэбакIи икIуакIи лые ахэлъыгъэп; шъхьэгъусэм диштэу Сэфэрхъани мытхъытхэу, ау ышIэрэр псынкIэу кIигъэкIэу хьакум Iутыгъ, акъо нахьыжъэу Казбек джы пащэу зиIэ кIэлэегъэджэ колледжым щеджэщтыгъ, ащ ышнахьыкIэу Щамили, ышыпхъухэу Мариети Сульети цIыкIугъэх, тэ хъатэу къытпымылъхэу джэгущтыгъэх.

Чэщ-мэфищэ урыс къуаджэм тызыдэсым, ГъучIыпсэрэ ишъхьэгъусэ Сэфэрхъанрэ анаIэ ттырахыгъэп, ГъучIыпсэ къуаджэм тыкъыщырищэкIыщтыгъ, зыцIэ епIонэу дэтхэм нэIуасэ тафишIыщтыгъ, нэбгырэ бэкIаеу тызыIукIэхэрэм тибысым нэгушIоу къыпэмыгъокIырэ хъулъфыгъэхэми, бзылъфыгъэхэми, ныбжьыкIэхэми къахэкIыщтыгъэп, «мыхэр уихьакIэх, арба?» аIозэ, нахьыжъхэм тIапэ къаубытыщтыгъ. Къоджэдэсхэм ГъучIыпсэ шъхьэкIэфэшхо къызэрэфашIырэр язекIуакIэхэм нафэ къытфашIыгъагъ.

Унэм тыкъызекIолIэжьыкIэ, ГъучIыпсэ ышъхьэ къырыкIуагъэр къезгъэIуатэщтыгъэ, ау зэо илъэсхэм такъызынэсыкIэ, 1943-рэ илъэсэу ТIопсэ районэу псэупIэкIэ къыхихыгъэм игукъэкIыжьхэр пидзэжьыщтыгъэх. Сэ къаигъэ сшIагъэу, заом игъом, анахьэу фашистхэр тихэку къызебанэхэм, зыдэщыIагъэм сыкIэупчIэ зэхъум, хэхьапщыкIи, къысэупчIыгъ:

— Шъыпкъэ узыфаер, арба?

— Ары.

— Ащыгъум къедэIу, — ыIуи, къыригъажьи, нэужым сэ сыуплъэкIужьыгъэм тефэу къысфиIотэгъагъ.

Ацумыжъ ГъучIыпсэ ыбгъэ мэузыти, заом ащэгъагъэп. Нэмыцхэр чылэм къызыдэхьэхэм, афыпсыпэ лIыжъхэм агъэдаIуи, фашистмэ афэлажьэрэм фэдэу ахагъэхьэгъагъ. Ащ ыпаIокIэ, пыир къызэрэблагъэрэр зашIэм, ГъучIыпсэрэ ятэрэ зэгъусэхэу къуаджэм иархив: быракъхэр, тхылъ зэфэшъхьафхэу афыпсыпэхэм апылъхэр чIыпIэ гъэнэфагъэм щычIатIэгъагъэх. А тхылъхэм ахэлъыгъэх коммунист унагъохэм, комсомольцэхэм, Совет хабзэм пкъэоу кIэтыгъэхэм афэгъэхьыгъагъэхэр. Ахэр фашистхэм аIэкIэхьэгъагъэхэмэ, ящыIэныгъэ арагъэухыщтыгъэ.

ЦIыфхэр зэкIэ сыдигъуи зэфэдагъэхэп. Чылэм къыдэнагъэхэм нэбгырэ зырызхэр къахэкIыщтыгъэх ежьхэм афэмылъэгъухэрэр фашистмэ бзэгу афахьыхэу, арагъэукIынхэм пае, ау ащ фэдэ къэбархэр зэкIэм апэу къызынэсыщтыгъэр ГъучIыпс арыгъэ. Бзэгу ахьыгъэм дэжь ГъучIыпсэ псынкIэу нэсыти, ышъхьэ хихьажьынэу игъо ригъафэщтыгъ. Ащ фэдэу нэбгырэ пчъагъэ къыгъэнэжьыгъ. Афыпсыпэ лIыжъ Iушхэу ГъучIыпсэ зыгъэдэIогъагъэхэм, ащ къигъэнэжьыгъэхэм ацIэхэри алъэкъуацIэхэри къысаIогъагъэх, ау ащыгъум сикIэлагъ, сыделагъ, ситхыгъэхэр къэзгъэнэжьынхэм сиакъыл тефагъэп...

Пыир зэкIафэзэ, тидзэкIолIмэ тихэку шъхьафит зашIыжьым, Ацумыжъ ГъучIыпсэ ыбгъэу узырэм нахь къыфыригъашIэу ригъэжьэгъагъэти, Iаззэхэм зызафегъазэм, къыраIогъагъ, къушъхьэжь къабзэкIэ бай шъолъырэу хы ШIуцIэ шъолъырымкIэ зигъазэмэ, ипсауныгъэ зэтыригъэуцожьын зэрилъэкIыщтыр. Сыд ышIэн, ынэ къаплъэзэ зигъэлIэна, иунагъо игъусэу урыс къуаджэу Октябрьскэр псэупIэкIэ къыхихыгъагъ, къушъхьэжьы къабзэми ишIогъэшхо къекIыгъагъ...

Устэкъо Борисэрэ сэрырэ Мыекъуапэ къызытэгъэзэжьым, пчыхьи чэщи зэхэтэу очерк ин Ацумыжъ ГъучIыпсэ фэстхи, хэку гъэзетым инэкIубгъо икIэлъэныкъо къехъу ыубытэу къыхэсыутыгъагъ. А лъэхъаным гъэзет нэкIубгъор джы къыдэкIырэ адыгэ гъэзетым инэкIубгъуитIу фэдизыгъ. Очеркыр агу рихьыгъэу, ГъучIыпсэ пылъ къэбар гъэшIэгъонхэр зэхашIагъэу нэбгырэ пчъагъэ къысфытеогъагъ, гъогум къыщысIукIагъэу къысфэгушIогъагъэри мэкIагъэп.

А лъэхъаным Ацумыжъ ГъучIыпсэ IофышIу пчъагъэу зэшIуихыгъагъэхэу къэстхыгъагъэми сакъытегущыIэжьырэп, ыужыкIи шIоу кIэлэеджакIомэ, цIыфмэ афишIагъэми гъунэ иIэп, тхылъ гъэшIэгъонхэри къыдигъэкIыгъэх. Ахэм ащыщ тхылъ къыдэхьэгъэ очеркхэм къахэзгъэщы сшIоигъу Шъхьэлахъо унагъом ГъучIыпсэ фитхыгъагъэр. Унагъор хы ШIуцIэ Iушъом Iус шапсыгъэмэ ащыщ. А унагъом щапIугъэхэр апсэ емыблэжьхэу Хэгъэгу зэошхом зэрэхэлэжьагъэхэр, хьишъэ зыпылъ къэзэкъ унагъоу Степановхэр зэшибгъу хъухэу зэопIэ зэфэшъхьафхэм зэращыфэхыгъэхэм Шъхьэлахъохэри зэрафэдэхэр Ацумыжъ ГъучIыпсэ иочерк къыщигъэлъэгъогъагъ. Степановхэми афэдэу, Шъхьэлахъохэми якъэбар цIыф жъугъэхэр нэIуасэ зыфэхъугъагъэхэр зэо ужыр ары ныIэп.

1980-рэ илъэсым имэзае и 27-м Краснодар краим игъэзетэу «Советская Кубань» зыцIэм къыщатхыгъагъ:

«Степановам адыгэ шыпхъу иI Шъхьэлэхъо Умар ыпхъоу Чэбэхъан. Шапсыгъэ чылэм щыщ ным Хэгъэгу зэошхом чIыпIэ зэфэшъхьафхэм ащызэонхэу ыкъуибгъу, ыкъохэм якIалэхэу шъэуищ, изы ныс ыгъэкIогъагъэх. ЛIыхъужъныгъэ зэрахьэзэ зэуапIэмэ ащыфэхыгъэх ыкъуибл, ыкъомэ ащыщ изы кIалэ, инысэ.

СыдыкIи ибгъэкъужьын умылъэкIыщт чIэнэгъибгъу урыс унагъом ышIыгъ, ащ фэдиз чIэнагъэ адыгэ унагъоми ышIыгъ. ЗэIахьыл хъухи, егъашIэм лъэпкъитIумэ яшIэжь хэлъынхэу Степановхэмрэ Шъхьэлахъохэмрэ фэхыгъэх. Анахь лъапIэу тиIэр фэттыгъ ТекIоныгъэшхом. Чыгум нэсэу шъхьащэ къышъуфэтэшIы шъо, дзэкIолIхэм янэхэм!»

Шъхьэлахъо Чэбэхъан непэ къызынэсыгъэм зищытхъу афэмыухырэм ишъхьэгъусэу Къасполэт фигъотыгъэу шъэуихырэ пшъэшъищырэ иIагъ. Ахэм афэшъхьафэу ылI иапэрэ шъуз къыкIэныгъэхэу шъэуиплIырэ пшъэшъитIурэ ыпIужьыгъагъ. Къасполэт зэошхор къылъэгъужьыгъэп, ар къежьэным ыпэкIэ идунай ыхъожьыгъагъ.

Унэгъо Iужъум зэрипащэзэ, Чэбэхъан Iофыбэ зэрихьэщтыгъ, тхьамыкIэхэм якомитет хэтыгъ, колхоз зэхэщэнымкIэ чанэу хэлэжьэгъагъ, къоджэ советым хэтыгъ, район советми идепутатэу хадзыщтыгъ, бзылъфыгъэ советыр къуаджэм щызэхэзыщэгъагъэр Чэбэхъан арыгъэ. Ащ фэдэ бзылъфыгъэр зэIукIэм къыщыгущыIи, Iашэ зыIыгъын зылъэкIынэу чылэм дэсыр зэкIэ зыч-зыпчэгъоу пыим пэуцужьынхэу яджэгъагъ. Ащ фэдэ ным, бзылъфыгъэм ильфыгъэхэр къогъу къохьажьыгъэхэп, апсэхэр яхэгъэгу, ячIыгу афатыхи, текIоныгъэр къагъэблэгъагъ...

Джы джащ фэдэ гупшысэхэр, гупшысэ нэфхэр уагъэшIэу Ацумыжъ ГъучIыпсэ иочеркэу заом хэлэжьэгъэ адыгэ унагъохэм афэгъэхьыгъэхэр тхыгъэх...

АдыкIэ, икIэлэегъэджэ IофкIэ зыбгъэзагъэми, кIэлэеджакIомэ ГъучIыпсэ афишIагъэм уегъэгушхо. Ригъаджэщтыгъэмэ шIэныгъэу, гъэсэныгъэу аригъэгъотыщтыгъэр, зекIо гъогоу зэпаригъэчыгъэхэр зым нахьи адырэр нахь гъэшIэгъон. ТхэкIо цIэрыIощтыгъэу Аркадий Первенцевым Кочубей фэгъэхьыгъэ тхылъыр ытхыным ыпэкIэ бэ къыкIухьэгъагъэр, лIыхъужъыр зытеуцогъэ чIыпIэ пэпчъ нэсыгъагъ пIоми хъущтыгъэ, ау Кочубей икъэ къыфэгъэотыгъагъэп. Ар ГъучIыпсэ ригъаджэщтыгъэмэ афызэшIокIыгъагъ. Ащ ихьатыркIэ рэзэныгъэшхо къыфыриIэу Первенцевыр ГъучIыпсэ къыфатхэщтыгъэ,бгъуитIуми ялъэIу къызэхахи, Кочубей икъэ саугъэт тырагъэуцогъагъ...

Пшъэшъэжъые-шъэожъыехэу ригъаджэщтыгъэхэм, зекIо ыщэщтыгъэхэм ильфыгъэмэ афэдэу гукIэгъухэу афыриIагъ, ежь иехэми ыпсэ ахэлъыгъ. Ыкъо нахьыжъэу Казбек шъэожъые такъыр зыщыхъугъэм диубли, дунаим тетыфэ ипкъыгъо-лэгъум, иныбджэгъум фэдэу гущыIэгъуи упчIэжьэгъуи ышIыщтыгъ. Иаужырэ илъэсхэм ипсауныгъэ къызэрэзэIыхьэрэр зызэхешIэм, Казбек къыщыгугъэу, осыет фэдэу къыфишIыжьыгъагъэр иIэпэрытхэу зэошхом хэлэжьагъэхэм афэгъэхьыгъэу ыгъэхьазырыгъагъэр къыфыдигъэкIынэу ары. А лъэхъаным Ацумыжъ Казбек тарихъ шIэныгъэхэмкIэ кандидат хъугъагъэ, нэужым докторыцIэр къыгъэшъыпкъэжьыгъэу, ятэ ишъэогъугъэ Андырхъое Хъусен ыцIэ зыхьырэ кIэлэегъэджэ колледжым ипащэу Iоф ешIэ. ГъучIыпсэ зыкIэхъопсыщтыгъэ лъэгапIэм, ыкъо нахьыжъ лъэкIэу иIэр ешIэти, шIэныгъэ куурэ гъэсэныгъэ игъэкIотыгъэрэ зэригъэгъотынхэр арыгъэти, Казбек нэсыгъэу, ятэ икIэлэегъэджэ гъогу тет.

ГъучIыпсэ щэIэфэ бэкIаерэ Мыекъуапэ къакIощтыгъ. Ары пэпчъ тызэримыгъэлъэгъоу, шIагъэу иIэхэм тащимыгъэгъуазэу къыхэкIыщтыгъэп. Тэри хыIушъо адыгэ чылэхэм тызахахьэкIэ, лъэтемытэу къэсыщтыгъ. Аужырэу ГъучIыпсэ зыщысIэгъужьыгъагъэр джа хыIушъор ары. ЧIыпIэ зытIущи къыддыщыIи, тхэкIыжьыгъагъ. Бэ темышIэу къызэрэчIэкIыжьыгъагъэмкIэ, лIы шIагъор егъэшIэрэу тхэкIыжьыгъагъ, ау илъэуж дахэ тичIылъэ къытыринагъ, шIоу ышIагъэхэмкIэ, итхылъхэмкIэ тишIэжь къыхэнагъ.

КОЩБЭЕ Пщымаф.
Адыгэ Республикэм илъэпкъ тхакIу.

ХЭГЪЭГУ ЗЭОШХОР КЪЫЗЕЖЬАГЪЭР ИЛЪЭС 70-рэ ЗЭРЭХЪУРЭМ ИПЭГЪОКI

Пыир къыттекIуагъэп

1941-рэ илъэсым имэкъуогъу мазэ нэмыц-фашистыдзэхэу Европэр зэрэпсаоу зыштагъэхэр тихэгъэгоу СССР-м къызытебанэхэм, зэрэдунаеу зымыгъэшIэгъуагъэ къыхэкIыгъэп. ОшIэ-дэмышIэ IофкIэ мамыр хэгъэгум къибэнэгъэ пыидзэм ащ икъохьэпIэ лъэныкъо лъэш дэдэу зэщигъэкъуагъ. Дзэ Плъыжьымрэ советскэ цIыфхэмрэ бэ зэрялъытыгъэр къэнэфагъ.

ЦIыф лъэпкъ зэфэшъхьафхэр зэкъоуцохи, «Е улIэн, е улIын» зыфаIорэ гущыIэжъыр яIэубытыпIэу, зышъэ икIыгъэ пый мэхъаджэм пхъашэу пэуцужьыгъэх. IэкIыб къэралыгъомэ янахьыбэм Советскэ Союзыр зэхэтэкъогъахэу къащыхъущтыгъэми, тикъэралыгъо щыпсэухэрэм яцыхьэ телъыгъ пыидзэр зэрэзэхакъутэщтым, мамыр щыIакIэм игъогу тызэрэтеуцощтым, текIоныгъэр зэрэтыещтым.

Мэфэ 1417-рэ ыкъудыигъ тихэгъэгу ишъхьафитыныгъэрэ инасыпыгъэрэ апае советскэ цIыфхэр зыч-зыпчэгъоу зэдеIэжьхэзэ пыим зыщыпэуцужьыгъэхэ заом. А уахътэм къыкIоцI Советскэ Союзым ыкъохэмрэ ыпхъухэмрэ зэмыблэжьхэу зэуагъэх. ИлъэсиплIым къыкIоцI тидзэхэр Волгэ щегъэжьагъэу Эльбэ нэс ащыкIогъэ зэошхохэм ягъогу къинхэм арыкIуагъэх ыкIи Германием икъэлэ шъхьаIэ ТекIоныгъэм ибыракъ щагъэбыбэтагъ.

Хэгъэгу зэошхом сыхэлэжьагъэп сыныбжь зэримыкъугъэм къыхэкIэу, ау заор къызежьэгъэ мафэр непэ фэдэу къэсэшIэжьы. Тичылэ дэхъухьагъэхэр джыри сынэгу кIэтых. Германиер тихэгъэгу къытебани, зао къызэрэтишIылIагъэм фэгъэхьыгъэу къоджэ клубым чылэ зэIукIэ щыIагъ. А мафэм чылэм къэбар къыщекIокIыгъагъ заор къежьагъэу, фашистхэр тихэгъэгу къытебэнагъэхэу. Колхозник унагъохэм радио зэрямыIагъэм къыхэкIэу, зэкIэми а къэбарыр ашIагъэп. Ау партием и Шэуджэн райком илIыкIоу къоджэ зэIукIэм къыщыгущыIагъэм хигъэунэфыкIыгъагъ Германием зао къызэрэтишIылIагъэр. ТекIоныгъэр къызэрэдэтхыщтым ицыхьэ зэрэтелъыгъэми къыкIигъэтхъыгъагъ.

ЗэIукIэр адрэ зэхахьэу къоджэ клубым щашIыщтыгъэхэм афэдагъэп. ЦIыфхэр чIэмыфэжьхэу, щысхэм анахьи щытхэр нахьыбэу, зы макъи чIэмыIукIэу, къэгущыIэрэ партийнэ IофышIэм къыIорэ пстэури агу раубытэу рагъэкIокIыгъагъ. КIэлэцIыкIухэри бэу чIэтыгъэх. Райкомым илIыкIо гущыIэр къызеухым зыми упчIэ ритыгъэп. ЛIыжъ зытIущ къызэрэщыгущыIэгъагъэр къэсэшIэжьы, ау ахэм къаIуагъэхэр сщыгъупшэжьыгъэх. ЗэIукIэр заухым анэгухэм нэшхъэигъо акIэлъэу, гущыIэ лыягъи къамыIоу зэкIэри зэбгырыкIыжьыгъэх. Бзылъфыгъэхэм «Тхьэр къытауи, къэнэгъэ тIэкIум тыращытIыхьажьынба» зэраIогъагъэр бэрэ сыгу къэкIыжьы. Призывник кIэлакIэхэм загъэлIэу, «тэ а Гитлерыжъым ифэшъуашэ едгъэгъотыщт, ышъхьэ къэтхыныщ, тыкъыдэхьажьыщт», — аIоу бэрэ зэхэтхыгъэ.

СССР-м IэкIыб къэрал IофхэмкIэ инаркомэу В. М. Молотовыр радиомкIэ къызэгущыIэм, заор къызэрежьагъэм епхыгъэу хэгъэгум всеобщэ мобилизациеу щыкIорэм тегъэпсыкIыгъэу къыкIэлъыкIорэ мафэхэм хъулъфыгъэхэр бэу дащыхэу, бзылъфыгъэ зытIущхэри ахэтхэу, зэрэрагъэжьэгъагъэр бэмэ къашIэжьы. Мафэ къэс шыкузэкIэт зэтегъэпсыхьагъэхэм арысхэу къоджэ Советым IукIыхэти, район военкоматым ращалIэщтыгъэх. Купышхоу зэхэтхэу ащ ращыхэти, лъэсэу мэшIокугъогу станцие анахь тпэблагъэм, станицэу Дондуковскэм, ащэщтыгъэх. Сичылэ изакъоу нэбгырэ 200 фэдиз заом ащагъ, ащ ызыныкъор хэкIодагъ.

«ШIэжь тхылъым» инэкIубгъохэм узахаплъэкIэ къэошIэ заом къыздихьыгъэр зыфэдэр. Гур агъэузы илъэс 18 — 25-рэ анибжьэу хэкIодагъэхэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэхэм. Зы унагъо икIыгъэхэу нэбгырэ щырыщ, тIурытIур зышIокIодыгъэри макIэп.

Къэбыхьаблэ щыпсэурэ лIакъохэмкIэ анахьыбэ зышIокIодыгъэр Цэйхэр арых. Цэй зэунэкъощхэу нэбгырэ 11 заом хэкIодагъ. Ахэм ауж итых Цуамыкъохэр, янэбгырибгъумэ къагъэзэжьыгъэп. Хьасанэкъо зэунэкъощхэу нэбгыри 5-мэ апсэ агъэтIылъыгъ.

Заом ащагъэхэм ащыщэу фронтым тикъуаджэкIэ щыфэхыгъэу апэу зикъэбар къахьыгъагъэр Уракъ Мурат. Ащ ыуж извещение пчъагъэ унагъохэм къафахьыгъ. Къэзымыгъэзэжьыгъэхэм ащыщэу бэрэ сыгу къэкIыжь зэпытырэр Мэзлэукъо Шумаф. Ар къызэрыхъухьэгъэ унагъор тигъунэгъугъ. Непэ яуни щытыжьэп, ышынахьыкIитIуи дунаим ехыжьыгъэх. Шумафэ иIокIэ-шIыкIэхэр, ишэн-зекIуакIэхэр джы къызнэсыгъэм сынэгу кIэтых. Ар я 10-рэ классыр къэухыгъо рагъэфагъэп. КIалэм деджагъэхэу непэ псаоу щыIэмэ къаIотэжьы урысыбзэмрэ урыс литературэмрэ зэрикIэсагъэхэр. Заор кIозэ Къыблэ фронтым къыщауIагъэу, ыIэ сэмэгу кIэпхагъэу ядэжь къызэрэкIогъагъэр, мэзэ зыщыплIэ чылэм зэрэдэсыгъэр къэсэшIэжьы. ИуIагъэ зэкIыжьым, фронтым ащэжьыгъ. Насыпынчъагъэу къехъулIагъэр заор аухынкIэ мазэ нахьыбэ къэмынагъэу кIэлэ гушIубзыур зэрэхэкIодагъэр ары. Латвием щаукIыгъ. КъэсэшIэжьы ядэжь къагъэхьыгъэгъэ письмэу командованием идзэ къулыкъушIэхэм ащыщхэр зыкIэтхэжьыгъэм итхэгъагъэр: «ШъуикIалэу Шумафэ боевой пшъэрылъэу фашIыгъэр ыгъэцэкIагъэу къэкIожьызэ, нэмыц снайперым ипцэшIуащэ къытефи фэхыгъэ, Жъогъо Плъыжьым иордени медальхэри иIагъэх».

Джы ягугъу къэтшIын Хэгъэгу зэошхор къызежьэгъэ мафэм — мэкъуогъум и 22-м чIыпIэ зэфэшъхьафхэм ащыIэхэу заоу къежьагъэм хиубытэхи, ар аухыфэ зэуагъэхэу, псаоу непэ къыттхэтхэм ащыщхэм. Ахэр АдыгэкъалэкIэ: Даут Юсыф, Жъогъо Плъыжьым иорден, медальхэу «За оборону Сталинграда», «За победу над Германией» зыфиIохэрэр; ТхьалI Аюб, Жъогъо Плъыжьым иорден, медалэу «За победу над Германией»; ЦIыкIу Индрыс, медалэу «За победу над Германией»; Шэуджэн Андзаур, медалэу «За победу над Германией» яIэх.

Джэджэ районымкIэ: Троцкий Филипп, Хэгъэгу заом иорденэу я II-рэ степень зиIэр, медальхэу «За отвагу», «За победу над Германией» зыфиIохэрэр иIэх.

Кощхьэблэ районымкIэ: Бэрэхэщтэ Мыхьамэт, медалэу «За победу над Германией; Калмыков Павел, Хэгъэгу заом иорденэу я II-рэ степень зиIэр, медальхэу «За взятие Берлина», «За освобождение Варшавы», «За победу над Германией; ХъокIон Ислъам, медалэу «За победу над Германией»; Чумаков Стефан, медалэу «За победу над Германией» яIэх.

Красногвардейскэ районымкIэ: Бырдж Хъанджэрый, Жъогъо Плъыжьым иорден, Хэгъэгу заом иорденэу а I-рэ степень зиIэр, медальхэу «За оборону Кавказа», «За победу над Германией»; Къудаикъо Исмахьил, «За оборону Кавказа», «За победу над Германией» зыфиIохэрэр яIэх.

Теуцожь районымкIэ: ШэхэлI Аслъан, медальхэу «За оборону Кавказа», «За победу над Германией»; Пэнэшъу Хьанахъу, медалэу «За победу над Германией»; Еутых Шумаф, Хэгъэгу заом иорденэу апэрэ степень зиIэр, медальхэу «За отвагу», «За оборону Кавказа», «За Победу над Германией»; Нэхэе Марий, Жъогъо Плъыжьым иорден, Хэгъэгу заом иорденэу а I-рэ степень зиIэр, медальхэу «За отвагу» (тIогъогогъо), «За боевые заслуги», «За освобождение Варшавы», «За взятие Берлина», «За победу над Германией» яIэх.

Джащ фэдэу къалэу Мыекъуапэ щыпсэурэ ветеран 42-р Хэгъэгу зэошхор къызежьэ мафэм къыхиубытагъэмэ ащыщ. Ахэм зы нэбгырэ адыгэу ахэтыгъ шъхьаем, ТекIоныгъэм ия 66-рэ илъэс къэсынкIэ мэфэ зытIущ иIэжьэу идунай ыхъожьыгъ. Ар Пщыхъожь Хьуд ары.

Заом иветеран купэу зигугъу къэтшIыгъэхэм фронт зэфэшъхьафхэм къащахьыгъэ боевой наградэхэр «Победители» зыфиIорэ шIэжь тхылъым къызэрэхиутыгъэм тегъэпсыкIыгъэу къэттхыгъэх. КъэIогъэн фаер ветеранхэм зэуапIэхэм къащахьыгъэ орденхэмрэ медальхэмрэ афэшъхьафэу Хэгъэгу заом иорденэу степенитIу зиIэм фэдэ фронтовик пэпчъ зэряIэр ары. А наградэ лъапIэр 1985-рэ илъэсым, ТекIоныгъэм ия 40-рэ илъэс тефэу СССР-м и Апшъэрэ Совет и Президиум къыдигъэкIыгъэ Указым тетэу зэошхом хэлэжьэгъэ пстэумэ а илъэсым зэрафагъэшъошагъэр гъэзетеджэхэм агу къэтэгъэкIыжьы.

«ШIэжь тхылъым» инэкIубгъохэм узяплъыкIэ, Хьакурынэхьаблэ щыщ Мэрэтыкъо лIакъом щыщэу нэбгырэ 40 заом зэрэщыфэхыгъэм икъэбар иолъагъо. А пчъагъэм щыщэу нэбгырэ 34-р зыдэхъугъэр амышIэу кIодыгъэ. Теуцожь районым икъоджэ зэфэшъхьафхэм ащыпсэурэ ХъокIо лIакъом хэкIыгъэхэу заом хэкIодэгъэ нэбгырэ 42-м щыщэу 18-р ПчыхьалIыкъуае икIыгъ. Адрэ нэбгырэ 24-р Едэпсыкъуае, Пэнэжьыкъуае, Къэзэныкъуае, Аскъэлае, Хьалъэкъуае, Джэджэхьаблэ, Къунчыкъохьаблэ ащыщых. Мы лIэкъо шIагъом щыщ нэбгырэ 35-р зыдэхъугъэр амышIэу кIодыгъэкIэ макIо. Шэуджэн районымкIэ Даур лъэкъуацIэ зиIэу заом хэкIодэгъэ нэбгырэ 31-м щыщэу 21-р зыдэхъугъэр амышIэу кIодыгъэ.

Илъэс 70-рэ мэхъу Хэгъэгу зэошхор къызежьагъэр. Ащ СССР-м ицIыфхэу нэбгырэ миллион 20-м ехъу хэкIодагъэу ары статистикэм къызэритырэр. Ау мы мафэхэм гъэзетхэм, радиом, телевидением къызэратырэмкIэ, ащ нахь баIо кIодыгъэ. Сыдэу щытми, а тхьамыкIэгъошхоу илъэсиплI зыкъудыигъэр зыщыIагъэр нахь тпэчыжьэ хъу къэс тихэгъэгу ис цIыф лъэпкъ зэфэшъхьафхэм уасэу афашIырэм хэхъо. ТхакIом зэриIуагъэу, «Сыдэу зишIыми, пыир къыттекIуагъэп, Iэшэ Iаеу къыхихыгъэм зи ишIуагъэ къэкIуагъэп».

Къэрэмыхъужь ащ фэдэ зэо мэхъаджэ!

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.
АР-м иветеранхэм я Совет ипресс-секретарь.

КЪЭБАР ЗЭФЭШЪХЬАФХЭР

Процентхэм къахэхъощт

Сбербанкым ипрезидентэу Герман Греф акционерхэр зыхэлэжьэгъэ зэфэхьысыжь зэIукIэгъу зэхищэгъагъ. ИкIыгъэ илъэсым Сбербанкым гъэхъагъэу ышIыгъэхэр къызщиIогъэ докладым цIыфхэр едэIугъэх. Г. Греф къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, цIыфхэм кредитэу аратыхэрэм атехъорэ процентхэм бжыхьэ нэс къахэхъощт.

ЦIыфхэмкIэ ар къэбар гомыIу, сыда пIомэ Сбербанкым ахъщэ чIыфэ къыIызыхыхэрэр къэралыгъом ис кредитор пстэуми азыщанэ фэдиз мэхъух. Сбербанкым икредитхэр къызигъэлъапIэхэкIэ, нэмыкI банк пстэуми япроцентхэр къыдагъэкIоещтых.

ГущыIэм пае, «Абсолют банк» зыфиIорэм иправление итхьаматэ игуадзэу Е. Ретюнскэм къызэриIорэмкIэ, Сбербанкым осэ политикэу зэрихьэрэр зэрэмыиныр ары адрэ банкхэм якредитэу атыхэрэм япроцентхэр зыкIызэтыраIажэхэрэр. Сбербанкым ипроцентхэм къызэрахигъахъоу, адрэхэри ащ ыуж ихьанхэу хьазырыпсых.

УФ-м и Сбебанк иIофхэм язытет зыщызэфахьысыжьыгъэ зэIукIэгъум ащ иправление итхьамэтэнэу Герман Греф икIэрыкIэу агъэнэфэжьыгъ. Банкым и Устав къызэриIорэм тетэу кредитнэ организацием ипащэ илъэси 4 ипIалъэу джыри хадзыжьыгъ.

Къылэжьыгъ

Абхъаз Республикэм хэхъоныгъэхэр егъэшIыгъэнхэм пылъ Фондыр Абхъазым и Президентэу зидунай зыхъожьыгъэ Сергей Багапш Абхъаз Республикэм и ЛIыхъужъыцIэ фагъэшъошэнэу къэджагъ.

Джэпсалъэм къызэрэщиIорэмкIэ, Сергей Багапш Абхъаз Республикэм фишIагъэр абхъазхэм язакъоп, зэрэдунаеуи янэрылъэгъу. Ар дунэе сообществэм къэралыгъо шъхьафитэу зыхалъытэным фэшI икъарыуи иуахъти ашъхьасыгъэп, къиныбэ зылъэгъугъэ илъэпкъ зыкIэхъопсыщтыгъэ статусыр къыфыдихыгъ. Нэужым Абхъаз Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэкIэкIо органхэм яструктурэ зэхищэ зэхъуми, пэщэ Iушэу, цIыфхэм ягумэкIыгъохэр къызгурыIорэ президентэу ар щытыгъ. IофышIэгъэшхоу иIэхэм ямылъытыгъэу ыкIи ежьыр цIыф къызэрыкIо шъырытэу зэрэщытыгъэм къыхэкIэу, С. Багапш шIухьафтын лъапIэхэр зыфигъэшъошэжьыгъэхэп, нэмыкIэу цIыфхэм къахэзыгъэщын зекIокIэ пхэнджхэр къызхигъэфагъэхэп.

— Абхъаз Республикэм социальнэ-экономическэ лъэныкъомкIэ зэхъокIыныгъэхэр ригъэшIынхэмкIэ Сергей Багапш фызэшIокIыгъэр къыдалъытэнышъ, Абхъазым и ЛIыхъужъ идышъэ жъуагъо фагъэшъошэныр къылэжьыгъэ шъыпкъэу щыт, — къыщеIо Фондым иджэпсалъэ.

Машинэхэм аригъэкIыгъэх

Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм ипащэу Къанэкъо Арсен уплъэкIун гъэшIэгъон зэшIуихынэу ыгу къэкIыгъ. ПIэлъэ гъэнэфагъэкIэ IэнэтIэ инхэр зезыхьэхэрэ цIыфхэр автомобилэу агъэфедэхэрэм аригъэкIыгъэх. Джы ахэр цIыф жъугъэхэм ахэтхэу автобусхэмкIэ яIофшIапIэхэм якIуалIэхэзэ ашIыщт.

Хэбзэ автомобильхэр зыгъэфедэнхэ фимытыгохэм ахэхьэх республикэм и Правительствэ итхьаматэ игуадзэ, парламентым испикер, КъБР-м ипащэ и Администрацие итхьаматэ, министрэхэр, къэралыгъо ыкIи республикэ комитетхэм япащэхэр.

Пащэм и Администрацие ипресс-къулыкъу къызэритырэмкIэ, ащ фэдэ унашъо Къанэкъо Арсен зыкIишIыгъэр къалэм общественнэ транспортэу щылажьэрэм иIофшIакIэ зыфэдэр чиновникхэм зытетым тетэу алъэгъуным ыкIи нахь пэблагъэ фэхъунхэм пай. Бэрэ пIоным нахьи, зэ плъэгъумэ нахь ишIуагъэ къакIоу къыхэкIы. Арышъ, общественнэ транспортым щыкIагъэу иIэхэр пэщэ зэфэшъхьафхэм ашъхьэкIэ зэхашIэмэ, Iофыгъохэм язэшIохын анаIэ нахь тырагъэтынэу республикэм ипащэ мэгугъэ.

«Юга РУ».

ФЕРМЕРЫР, СЫД УИЩЫIАКIА?

Уигухэлъхэр къыбдэрэхъух, Шыхьам!

Шэуджэн районым мэкъумэщышIэ-фермер хъызмэтшIапIэу щызэхэщагъэхэм зыкIэ ащыщ къуаджэу Хьакурынэхьаблэ щыпсэурэ Жэмадыкъо Шыхьам зипащэр. Мы лъэхъаным ащ ихъызмэтшIапIэ жъокIупIэ чIыгу гектар 220-рэ егъэлажьэ. Ахэм бжыхьэ коцыр ыкIи хьэр, тыгъэгъазэр къащегъэкIы.

— ИкIыгъэ илъэсым бжыхьасэу сиIагъэхэр дэгъоу къысэтагъэх, — еIо фермер кIалэм. — Сибжыхьэ коц гектар телъытэу центнер 50 къисхыгъ. Мыгъэ Iусхыжьыщтых коц гектар 80-рэ хьэ гектар 60-рэ. Гъатхэм бэрэ ощх къызэрещхыгъэм тигъэохъугъэми, сибжыхьасэхэм минеральнэ чIыгъэшIукIэ мыдэеу сяшIушIагъ. Гектар телъытэу аммиачнэ селитрэу коцым килограмм 270-рэ, хьэм килограмми 150-рэ аIэкIэзгъэхьагъ. Ащ дакIоу химиер дгъэфедэзэ, бжыхьасэхэм узыр къахэмыхьаным ыкIи уцыжъхэр къахэмыкIэнхэм афэшI игъом тадэлэжьагъ. А пстэумэ яшIуагъэкIэ, сибжыхьасэхэм непэ теплъэу яIэм сегъэразэ.

Мыгъатхэ фермерым тыгъэгъэзэ чылапхъэр гектар 80-м аригъэкIугъ. Ежь иунэе тракторым сеялкэр пышIагъэу мэфэ заулэкIэ а культурэм ипхъын ыухыгъ. ЕтIанэ иныбджэгъу фермерэу Мэрэтыкъо Заур исеялкэ рити, ащи тыгъэгъазэр рипхъыгъ.

Бжыхьасэхэм яIухыжьын зыщыфежьэщтхэ уахътэр чыжьэжьэп. Шыхьам мы лъэхъаным анахьэу зыгъэгумэкIыхэрэм ащыщ лэжьыгъэу ыугъоижьыщтым уасэу кIихыщтыр.

— ИкIыгъэ илъэсым коц килограммыр соми 3,7-кIэ сщагъэ, етIанэ тхьамэфэ зытIу зытешIэм, коцым ыуасэ соми 5-м нэсыгъ, — еIо Шыхьам. — Ар лъэшэу сыгу къеуагъ, сыда пIомэ лэжьыгъэу сыугъоижьыгъэм федэу къысфихьын ылъэкIыщтым хэпшIыкIэу къыщыкIагъ. Мыгъэ бжыхьасэхэм къатыгъэу къэсхьыжьыщтыр зэкIэ къызщысыухъумэщт чIыпIэ сиIэшъ, ащ чIэстэкъощт, мэзэ зытIо чIэзгъэлъыщт. Сэ сишIошIыкIэ, зы коц килограммым ыуасэ соми 6 — 7-м къыщымыкIэмэ, лэжьыгъэр къэзыгъэкIырэм федэ фэхъущт, ащ ишIуагъэкIэ, ихъызмэтшIапIи нахь зэтыригъэпсыхьан ылъэкIыщт.

Фермерым чIыгоу ыгъэфедэрэр цIыфхэм къыфагъэзэгъэ пайхэр арых. Илъэс къэс пай пэпчъ хьэ е коц тонн, тыгъэгъэзэ дэгъэ литрэ 35-рэ цIыфхэм ареты. Ащ дакIоу чIыгу Iахьхэр зиехэм хьакъулахьыр афеты.

— ИкIыгъэ илъэсым зипай къысфэзыгъэзагъэхэм ащыщхэм чIыгур сIахыжьыгъагъ ежьхэм лэжьыгъэр къыщагъэкIынышъ, федэ хахын яхьисапэу, — къеIуатэ фермерым. — Ау нафэ къызэрэхъугъэмкIэ, ахэм чIыгум зэрэдэлэжьэнхэ кIуачIэ ямыIэу къычIэкIи, зи рамышIэшъоу амброзиекIэ зэхагъэкIыхьагъэх, ыужым ахэр сштэжьынхэу къысэлъэIугъэх, ау сафеуцолIагъэп.

Жэмадыкъо Шыхьам лэжьыгъэу къыхьыжьырэм щыщ IахьышIу былымэу ыIыгъхэм арегъэшхы. Мы лъэхъаным ащ къащырэ чэм 35-рэ иI. Зэгорэм чэтэхъо фабрикэу щытыгъэр ыщэфыжьи, ащ тет псэуалъэхэр дэгъоу зэтыригъэпсыхьагъэхэу былым пIашъэхэр ащиIыгъ. Щэу чэмхэм къакIихырэр агрокомплексэу «Шовгеновский» зыфиIорэм ищэ завод щещэфы. Фермерым къызэриIорэмкIэ, мазэ горэкIэ узэкIэIэбэжьымэ щэ килограммым пае сомэ 14 къыратыщтыгъэмэ, джы а пчъагъэр сомэ 12-м нэсыгъ.

— Щэм ыуасэ зыпкъ зэримытым къыхэкIэу ащ гъомылэпхъэ зэфэшъхьафхэр хэсшIыкIыхэмэ федэу къысфихьыщтым хэхъощт, — еIо Шыхьам. — Ау непэ ащ фэдэ амал сиIэп. Сыда пIомэ къуаджэм къикIэу электрическэ токэу былымхэр зыщытIыгъхэ чIыпIэм къекIуалIэщтыгъэр зэкIэ паупкIи атыгъугъ. Ащ къыхэкIэу чэмхэр электричествэр дгъэфедэзэ къэтщынхэ тлъэкIырэп. А щыкIагъэр дэгъэзыжьыгъэным пэIухьащтыр макIэп.

Джащ фэдэ гумэкIхэр иIэхэу мэкъумэщышIэ-фермер хъызмэтшIапIэм ипащэу Жэмадыкъо Шыхьам имэфэ IофшIэгъухэр зэлъэкIох. Ар мэгугъэ лэжьыгъэ зэфэшъхьафэу къыгъэкIыхэрэр мыдэеу къетэнхэу.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ Хьаджэрэтбый.

Сурэтым итыр: **Шыхьам исеялкэ зэритыгъэ фермерэу Мэрэтыкъо Заур тыгъэгъазэм иаужырэ гектархэр епхъыжьых.**

Концерт къафатыгъ

БэмышIэу искусствэхэмкIэ кIэлэцIыкIу еджапIэу Адыгэкъалэ дэтым, илъэс къэс зэрашIы хабзэу, отчет концерт къэлэдэсхэм къафатыгъ. IофшIагъэу яIэхэр кIэлэцIыкIухэм янэ-ятэхэм, акъош-Iахьылхэм, яныбджэгъу цIыкIухэм арагъэлъэгъугъ.

Лъэпкъ культурэм и Гупчэ а мафэм цIыф бэдэдэ къекIолIэгъагъ. ЯкIэлэцIыкIухэм орэд къызэраIощтым, ахэр къызэрэшъощтхэм, пщынэ зэреощтхэм яплъы зышIоигъохэр залым чIэзэрэгъафэщтыгъэхэп.

Апэу сценэм къытыращэх олимпиадэхэм, фестивальхэм, конкурс зэфэшъхьафхэм текIоныгъэ къащыдэзыхыгъэхэр, яеджапIэ ыкIи Адыгэкъалэ ящытхъу языгъэIохэрэр. Ахэм афэгушIонхэу, непэрэ мэфэкIымкIэ искусствэхэм якIэлэцIыкIу еджапIэ иIофышIэхэм, икIэлэеджакIохэм зэрафэразэр къараIонэу сценэм къытехьэх къалэм имэр игуадзэу Джамырзэ Гощнагъо, къалэм культурэмкIэ игъэIорышIапIэ ипащэу Хъодэ Адамэ, кIэлэцIыкIу еджапIэм идиректорэу Мыгу Светланэ.

— Ныбджэгъу лъапIэхэр, — ипсалъэ къырегъажьэ Джамырзэ Гощнагъо, — илъэс къэс искусствэхэм яеджапIэ икIэлэеджакIохэм илъэс еджэгъур заухкIэ, отчет концерт къытфаты. Джыри тизэхахьэ зыфэгъэхьыгъэр илъэсым къыкIоцI IофшIагъэу яIэхэм кIэухэу афэхъугъэр, олимпиадэхэу, фестивальхэу зыхэлэжьагъэхэм анахь орэд ыкIи къэшъо дэгъухэу къащаIуагъэхэр, ыкIи къащашIыгъэхэр осэшхо къызфашIыгъэхэр тагъэлъэгъунхэр, тагъэгушIоныр ары. ТикIэлэцIыкIухэм ащыщхэр республикэ зэнэкъокъухэм язакъоп зыхэлэжьагъэхэр, дунэе фестивальхэми ащыIагъэх, хагъэунэфыкIырэ чIыпIэхэри къащыфагъэшъошагъэх. Арышъ, ахэм къытагъэлъэгъуни тызэрагъэгушIони яI.

ТикIэлэегъаджэхэми тафэраз. ЛэжьэпкIэшхо ямыIэми, агу етыгъэу Iоф ашIэ, тикIалэхэм музыкэр шIу алъэгъуным, дэхагъэм фапIух. Тэри, администрацием ипащэхэм, амалэу щыIэм елъытыгъэу, тфэлъэкIыщтыр афэтэшIэ. Джыри тызэрэщыгугъырэр еджапIэм идиректорэу Мыгу Светэ мыщ къыщесIо сшIоигъу. КIэлэцIыкIу къинхэр, ягурыIонкIэ адрэхэм акIэхьанхэ зымылъэкIхэрэр зэрэтиIэхэр шъэфэп. Ахэм яспискэ къышъоттынышъ, Iоф адэшъушIэнэу, дэхагъэм идунай хэшъущэнхэу тыфай. СушъуфэлъаIо шIоу щыIэр къыжъудэхъунэу, шъуикIэлэцIыкIухэр дэгъоу еджэнхэу, ахэм ащыщыбэ орэдыIо ыкIи къэшъокIо бэлахьэ хъунэу, лъэпкъ искусствэм хэхъоныгъэхэр рагъэшIынхэу.

Ащ ыуж Хъодэ Адам гущыIэр зыратым, искусствэхэм якIэлэцIыкIу еджапIэ игъэхъагъэхэм зэрарыгушхорэр къыIуагъ:

— Тикъалэ талант зыхэлъ ныбжьыкIэхэмкIэ бай. Ащ фэшыхьат тикIэлэцIыкIухэр тыдэ кIуагъэхэм — Шъачи, Анапи, Геленджики, ТIуапси, нэмыкIхэми ащыIагъэхэми тыкъамыгъэукIытэжьэу текIоныгъэ къызэрэтфахьырэр. Ар зишIушIагъэр тикIэлэегъаджэхэу зылъэкI къэзымыгъанэу, ежьхэм ялъфыгъэхэм афэдэу Iоф адэзышIэхэрэр арых. Шъопсэу, шъотхъэжь, зэкIэми лъэшэу тышъуфэраз.

— Сэри гущыIэ зытIу къэсIон, — еIо искусствэхэмкIэ кIэлэцIыкIу еджапIэм идиректорэу Мыгу Светэ. — Лъэшэу тигуапэ непэ тиотчет концерт еплъынэу, тиIофшIагъэхэм якIэуххэр зыфэдэхэр зэрагъашIэхэ ашIоигъоу мыщ фэдиз цIыф къызэрэтфэкIуагъэр. СиIофшIэгъу кIэлэегъаджэхэу сызфэразэхэм, тикIэлэцIыкIухэм ацIэкIэ гущыIэ шъосэты тлъэкI къызэрэтымыгъэнэщтымкIэ, шъудгъэгушIоным, шъудгъэчэфыным афэшI дэгъоу, дахэу тиIэр зэкIэ сценэм къызэрэщыдгъэлъэгъощтымкIэ.

ЗэкIэ мы залым исхэм ацIэкIэ «тхьауегъэпсэу» есIо сшIоигъу тикъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбый. ЗэкIэми шъошIэ тиеджапIэ зычIэтыгъэ унэр зэрэдэй дэдагъэр. Амал тэрэз тимыIэу илъэс пчъагъэрэ ащ Iоф щытшIагъ. Хьатэгъу Налбый къалэм имэрэу зыхадзым, тадэжь къакIуи, Iофыр зытетым зыщигъэгъуази, бащэ темышIэу лъэпкъ культурэм и Гупчэ искусствэхэм якIэлэцIыкIу еджапIэ пае унэхэр щаригъэгъэцэкIэжьхи, тыкъиищэжьыгъ. Непэ тиамалхэр дэгъу дэдэх, зыдгъэпсэфыжьыгъэшъ, тигушIогъошху, тызыщыкIи щыIэп. Тхьэр разэ фэхъу Хьатэгъу Налбый. Джыри бэмышIэу ыдэжь сызычIэхьэм къысиIуагъ тиусловиехэр нахьышIу зэрэтшIыщтым ыуж зэритыр, «Сплит-системэхэр» тиIофшIапIэхэм зэрэчIаригъэгъэуцощтыр. Лъэшэу тафэраз тигъунэгъухэу лъэпкъ культурэм и Гупчэ идиректорэу СтIашъу Ахьмэди, библиотечнэ системэм ипащэу Хьаткъо Марзыети, нэмыкIхэми. Тхьэм зэкIэми шъуимурадхэр къыжъудегъэхъух.

Ащ ыуж республикэ ыкIи IэкIыб къэрал зэнэкъокъу зэфэшъхьафхэм щытхъу тхылъхэу къащыфагъэшъошагъэхэр, ахъщэ шIухьафтынхэр, къэгъагъэхэр афэгушIохэзэ аратыжьыгъэх искусствэхэм якIэлэцIыкIу еджапIэ икIэлэегъэджэ 11-мэ. ЕтIанэ чэзыур анэсыгъ ыпшъэкIэ зигугъу къэтшIыгъэ кIэлээджакIохэу олимпиадэ, фестиваль ыкIи зэнэкъокъу зэфэшъхьафхэу республикэм, фэшъхьаф къалэхэм ыкIи IэкIыб хэгъэгухэм ащыIагъэхэм текIоныгъэ къащыдэзыхыгъэхэм. Ахэр нэбгырэ 22-рэ мэхъух. Ахэм лауреатыцIэу, дипломэу къалэжьыгъэхэм ахъщэ шIухьафтынхэмрэ къэгъагъэхэмрэ ягъусэхэу аратыжьыгъэх.

Ахэм ащыщ горэхэми ацIэ къетIон. Республикэ фестивальзэнэкъокъухэм лъэпкъ пщынэм къегъэIогъэнымкIэ степень зэфэшъхьафхэр зиIэхэ лауреат ащыхъугъэх ЗекIогъу Заур, ГъукIэлI Мурат, Шэуджэн Абрек, Чэсэбый Тимур, Нэтхъо Щамилэ, Шумэн Бислъан (ар зытIо-зыщэ сценэм къытыращагъ).

Гъыщ Руслъанрэ Хъодэ Залимэрэ зэшыпхъуитIумэ ялъфыгъэх, илъэс хырых ныIэп аныбжьыр. А цIыкIуитIум адыгэ шъуашэхэр къяшIэкIыгъэу ащыгъэу къащэхи сценэм къызытырагъэуцохэм, апэу нысхъапэх къытшIошIыгъ. Хъыехэрэп, сысхэрэп, зыпкъ итэу щытых. Пщынэ мэкъамэ къэIуи, къэшъоныр зырагъэжьэр ары ныIэп зэрэмынысхъапэхэр къызыдгурыIуагъэр. Дэгъоу, дахэу къэшъуагъэх, зыгъэсэхэрэ ХьакIэгъогъу Саныет щытхъур ифэшъуаш. Республикэм искусствэхэмкIэ икIэлэцIыкIу еджапIэхэм яя 2-рэ зэнэкъокъу-фестиваль идипломхэр мыщ щаратыжьыгъэх. Ащ фэшъхьафэу Зулимэ IэкIыб къэрал фестивалэу «Звездочки Адыгеи» зыфиIорэм апэрэ степень зиIэ и Диплом ратыжьыгъ.

ИкIэухым сыхьатым ехъу зыкъудыигъэ концерт еджапIэм иеджэкIо цIыкIухэм къатыгъ. Ащ классикэм хэхьэрэ произведениехэри, адыгэ, урыс къашъохэри орэдхэри къыщаIуагъэх ыкIи къыщашIыгъэх. ДгъэшIэгъуагъэхэм ащыщ зизакъоу ыкIи ансамблэу орэд къэзыIуагъэхэри шъошэ дэхэ зэфэшъхьафхэмкIэ зэрэфэпэгъагъэхэр. Ащ фэдэ амалхэр еджапIэм иIэхэми тшIагъэп. Концертыр зэрэдэгъугъэм ишыхьат артист цIыкIухэм бэрэ Iэгу зэрафытеуагъэхэр.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Сурэтыр зэхахьэм къыщытырахыгъ.

Къэзэкъ культурэм ия XX-рэ фестиваль

Щысэ атепхынэу зэхащэ

Адыгэ Республикэр илъэс 20, Кубань и Къэралыгъо Академическэ къэзэкъ хор илъэс 200 зэрэхъухэрэм афэгъэхьыгъэ фестиваль-зэнэкъокъоу Тульскэм щыкIуагъэм творческэ куп 79-рэ хэлэжьагъ. Къэзэкъ культурэм ехьылIэгъэ зэхахьэу илъэс къэс Мыекъопэ районым щызэхащэрэр тиреспубликэ илэгъу.

Краснодар ыкIи Ставрополь крайхэм, Чэчэным, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Ростов хэкум, Адыгеим яансамблэхэр мэфитIум къыкIоцI зэнэкъокъугъэх. Зыныбжь икъугъэхэу хорым орэд къыщызыIорэмэ яухьазырыныгъэ зэрэхагъахъорэр фестивалым къыщылъэгъуагъ. Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ ишIухьафтын шъхьаIэу «Гран-при» зыфиIорэр Краснодар краим и Динской район ихор фагъэшъошагъ. АР-м культурэмкIэ иминистрэ игуадзэу, Урысыем, Ингушетием, Адыгеим культурэмкIэ язаслуженнэ Iофышiэу ШъэуапцIэкъо Аминэт щытхъуцIэр хорым къызэрэдихыгъэр къэзыушыхьатырэ тхылъыр ритыжьыгъ, фестивалым къэзэкъ культурэр къызэрэщаIэтырэр хигъэунэфыкIыгъ.

— Я 4-у фестивалым тыхэлэжьагъ, шIухьафтын шъхьаIэр къытфэзыгъэшъошагъэмэ тафэраз. Адыгеим зэпхыныгъэу дытиIэр дгъэпытэщт. Къэрэщэе-Щэрджэсым сыщыпсэузэ, шъуиорэдыIо цIэрыIоу Шъэожъ Розэ Iоф зэрэдэсшIагъэм сырэгушхо, гъэзетымкIи сэлам есхыжьы сшIоигъу, — къытиIуагъ Динской районым ихор итхудожественнэ пащэу Виктор Мисевич.

Апэрэ чIыпIэр ыкIи АР-м культурэмкIэ и Министерствэ ишIухьафтын зыхьыгъэр Мыекъуапэ илъэпкъ хорэу «Къэзэкъ орэдыр» ары. ЯтIонэрэ чIыпIэр ТэхъутэмыкъоеI районым ихорэу «Казачье раздольем» къыдихыгъ. Ящэнэрэ чIыпIэр Красногвардейскэ районым иорэдыIо куп ыхьыгъ.

Ансамблэмэ язэнэкъокъу Ростов хэкум къикIыгъэ «Вольницэр» щытекIуагъ.

КIэлэцIыкIухэр куп шъхьафым хэтыгъэх. Краснодар краимкIэ псэупIэу Каневскаям икупэу «Любэм» Гран-прир ыхьыгъ. Апэрэ чIыпIэр Мыекъопэ районым иансамблэу «Кубаночкэм» къыдихыгъ.

ныбжьыкIэхэр зылъащэнхэм Iоф зэрэдашIэрэр къаIотагъэх. Анахьэу къыхэдгъэщырэр яIэпэщысэхэр, ямузыкальнэ Iэмэ-псымэхэр, яискусствэ къаухъумэзэ, апэкIэ зэрэлъыкIуатэхэрэр, хабзэм икъулыкъушIэхэм гъусэныгъэ адашIын зэралъэкIырэр ары. Къэзэкъхэм яззэпхыныгъэхэр агъэпытэ, музейхэм къэгъэлъэгъонхэр къащызэIуахых, тхылъхэр къыдагъэкIых, нэрылъэгъу IэпыIэгъухэр лъэхъаным епхыгъэу агъэпсых. Узэряхъопсэнэу ятлъэгъулIагъэр бэ. Якультурэ чIанэщтэп, къэралыгъори къадеIэщъ, апэкIэ зэрэлъыкIотэщтхэм яцыхьэ тель.

Узэкъоуцоныр нахьышIу

АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Муратэ, ащ игуадзэу Алексей Петрусенкэм, культурэмкIэ министрэу Чэмышъо Гъазый, композитор цIэрыIохэу Виктор Захарченкэмрэ Нэхэе Аслъанрэ, Краснодар краим культурэмкIэ идепартамент ипащэу Наталья Пегачевам, Кисловодскэ, Ростов хэкум, Чэчэным, нэмыкIхэм къарыкIыгъэмэ гущыIэгъу тафэхъугъ, зэхахьэм

ХэушъхьафыкIыгъэ шIухьафтынхэр хорхэм, ансамблэхэм афагъэшъошагъэх.

ШIэныгъэ-IофшIэн конференцие Адыгэ республикэ институтэу гуманитар ушэтынхэм апылъым ишIэныгъэлэжьэу Наталья Денисовам зэрищагъ. АР-м и Парламент икомитет ипащэу Евгений Саловыр, фестивалым изэхэщэкIо куп хэтэу Михаил Галецкэр, Мыекъопэ къэзэкъ отделым ыщIэкIэ Борис Куценкэр, общественнэ IофшIэнхэр зыгъэцэкIэхэрэ Александр Соповыр, Василий Затолокиныр, Мария Макаренкэр, Светлана Гомоновар, Людмила Гурьяновар, нэмыкIхэри ащ къыщыгущыIагъэх.

Къэзэкъхэм ятарихъ, яшэн-хабзэхэр, культурэр нахьышIоу зэгъэшIэгъэнхэм зэрадэлажьэхэрэр, тыщядэIугъ. Джырэ уахътэ лъэпкъхэр «зэщызыхьэо», зэпэзыгъэуцу зышIоигъохэр зэрэщыIэхэр фестивалым хэлэжьагъэмэ ашIэ. Ащ фэдэ кIуачIэмэ тызэкъотэу тапэуцун зэрэфаем тегущыIагъэх. АщкIэ Виктор Захарченкэмрэ Нэхэе Аслъанрэ щысэ атепхын зэрэплъэкIыщтыр фестивалым къыщаIуагъ.

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо гъэпсыкIэ пытэ хъугъэ, игъэхъагъэхэмкIэ хэгъэгухэм ащашIэ. Илъэс 20-м къыкIоцI фестивалым ижъори итхьамэтагъэу, композиторэу КIыкI Хьисэ, Мыекъопэ районым ипащэу Евгений Ковалевым, фэшъхьафхэм ягупшысэ къызэрэщыхагъэщыгъэу, неущрэ мафэ зиIэ фестивалыр лъэрэкIуат.

Сурэтхэр фестивалым къыщытырахыгъэх.

АТЛЕТИКЭ ОНТЭГЪУР

Мастерищ къахэхъуагъ, медальхэри...

Урысыем и Къыблэ шъолъыр атлетикэ онтэгъумкIэ изэнэкъокъу Волгоград щыкIуагъ. Адыгэ Республикэм ихэшыпыкIыгъэ командэ зэIукIэгъухэм ящэнэрэ чIыпIэр къащыдихыгъ.

Батырхэм язэнэкъокъу зэхэщакIомэ нахь куоу зэфахьысыжьыщт. РСФСР-м изаслуженнэ тренерэу, АР-м атлетикэ онтэгъумкIэ и СДЮСШОР идиректорэу Хъуажъ Мэджыдэ Волгоград къыщызэхихыгъэми уасэ фишIынэу игъо ифэщт. Темыр Кавказымрэ Къыблэ шъолъырымрэ гощыгъэхэ зэрэхъугъэхэм тиспорт шIуагъэ къыфимыхьэу М. Хъуажъым къытиIуагъ. Командэхэр зэкIэрычыгъэх, зэIукIэжьыхэрэп, упчIэжьэгъу зэфэхъунхэ алъэкIырэп.

Адыгеим щыщ батырхэу Игорь Ермиловыр, Хьэжъумэкъэ Тимур, Николай Мажориным Урысыем спортымкIэ имастер хъунхэм фэшI шапхъэхэр Волгоград щырагъэкъугъэх. Тибатырхэм тафэгушIо, ягъэхъагъэхэм ахагъэхъонэу афэтэIо.

Игорь Ермиловым, кг 94-рэ, апэрэ чIыпIэр къыдихыгъ. Мы купым ятIонэрэ щыхъугъ Александр Кривошапкэр, Бысыдж Тимур ящэнэрэ чIыпIэр къыфагъэшъошагъ.

Куржъ СултIан, кг 69-рэ, Сихъу Рэмэзан, кг 85-рэ, ятIонэрэ чIыпIэхэр къахьыгъэх. Джымэкъо Айдэмыр, кг 77-рэ, ящэнэрэ хъугъэ. Волгоград хэкум икомандэ апэрэ чIыпIэр фагъэшъошагъ, Ростов хэкур ятIонэрэ хъугъэ. Бысымхэр яухьазырыныгъэкIэ къахэщыгъэх.

Спортсменхэр зэнэкъокъум зэрэхэлэжьагъэхэм дакIоу, Волгоград ичIыпIэ дахэхэр, лIыхъужъныгъэм епхыгъэ саугъэтхэр зэрагъэлъэгъугъэх. Хэгъэгу зэошхом итарихъ инэкIубгъохэм защагъэгъозагъ.

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырыIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаIэр
ДЭРБЭ ТИМУР

Редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр
АУЛЪЭ Руслъан

Редактор шъхьаIэм игуадзэр — пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр
ХЪУРМЭ Хъусен

ПшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр
НЭПШIЭКЪУЙ Заур

Редакциер зыдэщыIэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр
4285
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1564

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхьатыр 18.00